

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorální a spirituální teologie

Petr Pustowka

**Neodpuštění jako blokační faktor
přímluvné modlitby v pojetí Kateřiny
Lachmanové a Neala Lozana**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. ThLic. Ing. Jaroslav Filka

Obor: Katolická teologie

Zaměření: Spiritualita

OLOMOUC 2022

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen uvedené informační zdroje.

V Olomouci dne 16. dubna 2022

Děkuji PhDr. ThLic. Ing. Jaroslavu Filkovi za odborné vedení mé bakalářské práce, jeho cenné rady a čas věnovaný mé vědecké formaci. Také děkuji všem ostatním, kteří mi při této práci svou podporou pomáhali.

Obsah

Úvod.....	6
1 Neodpuštění při přímluvné modlitbě v pojetí K. Lachmanové.....	8
1.1 Rysy přímluvné modlitby u K. Lachmanové	9
1.1.1 Přizvat Ježíše jako klíčového přímluvce.....	10
1.1.2 Být prostředníkem mezi Bohem a člověkem	11
1.1.3 Nést bližního před Ježíše.....	13
1.2 Projevy neodpuštění blokující přímluvnou modlitbu	14
1.2.1 Příklady častých projevů neodpuštění	15
1.2.2 Příčiny projevů neodpuštění.....	16
1.3 Dopomáhání k odpuštění doprovázením	21
1.3.1 Pomoc při nefunkční modlitbě v rodině.....	22
1.3.2 Pomoc k vyjevení lidí, jimž jsem neodpustil	22
1.3.3 Pomoc k odpuštění v církvi.....	23
2 Neodpuštění při přímluvné modlitbě v pojetí N. Lozana.....	25
2.1 Rysy přímluvné modlitby u N. Lozana	25
2.1.1 Osvobození z područí zlého ducha	25
2.1.2 Přijetí požehnání nebeského Otce	27
2.2 Projevy neodpuštění blokující přímluvnou modlitbu	28
2.2.1 Příklady častých projevů neodpuštění	28
2.2.2 Příčiny projevů neodpuštění.....	30
2.3 Dopomáhání k odpuštění doprovázením	34
2.3.1 Šest kroků k odpuštění	35
2.3.2 Odpuštění sobě.....	39
3 Komparace pojetí K. Lachmanové a N. Lozana	40
3.1 Problematika pojetí přímluvné modlitby.....	40
3.1.1 Charakteristika pojetí přímluvné modlitby u K. Lachmanové	40
3.1.2 Charakteristika pojetí přímluvné modlitby u N. Lozana	42
3.1.3 Srovnání pojetí přímluvné modlitby	44
3.2 Problematika příčin neodpuštění blokujících přímluvnou modlitbu.....	44
3.2.1 Charakteristika příčin uváděných K. Lachmanovou.....	45
3.2.2 Charakteristika příčin uváděných N. Lozanem.....	47
3.2.3 Srovnání příčin neodpuštění blokujících přímluvnou modlitbu	50

3.3	Problematika dopomáhání k odpuštění doprovázením	51
3.3.1	Charakteristika dopomáhání k odpuštění podle K. Lachmanové	51
3.3.2	Charakteristika dopomáhání k odpuštění podle N. Lozana	53
3.3.3	Srovnání dopomáhání k odpuštění	54
	Závěr	56
	Anotace	58
	Resumé	59
	Summary	60
	Bibliografie	61
	Seznam zkratk a šifer	63
	Zkratky kolekcí a pramenů	63
	Ostatní zkratky	63

Úvod

Motto: „Vstanu, půjdu ke svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým synem: přijmi mne jako jednoho ze svých nádeníků. I vstal a šel k svému otci. Když ještě byl daleko, otec ho spatřil a hnut lítostí běžel k němu, objal ho a políbil.“ (Lk 15,18-20)

Pojem odpuštění je všeobecně známý a většina lidí se s odpuštěním setkala i ve svém životě. Spousta lidí je přesvědčena, že s odpuštěním nemá problém, že všechno všem odpustili. Při modlitbě Páně pak bez nejmenšího znepokojení vyslovují „a odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům“ (srov. Lk 11,4), a připadá jim to zcela samozřejmé. Praxe přímluvných modliteb však ukazuje, že s odpuštěním to není tak jednoduché.

Pro odpuštění hříchů máme v církvi spoustu prostředků. Hojně jsou využívány svátosti, především křest, smíření, eucharistie a pomazání nemocných. Jak si ale odpouštět navzájem s lidmi, s nimiž se denně setkáváme? Jak odpouštět v rodině, kde jsme nejzranitelnější a odpuštění tam bývá nejtěžší? Jedním z prostředků, který máme k dispozici a který nám k tomuto odpuštění dopomáhá, je přímluvná modlitba.

Poté, co jsem se stal členem charismatického společenství v Českém Těšíně, jsem absolvoval půlroční formaci ke službě přímluvnou modlitbou a začal jsem sloužit jako přímluvce. Bůh mne postupně vybavil potřebnými dary a charismaty, potřebnými pro tuto službu. Dnes je to již sedm let, co sloužím jako přímluvce, s lidmi se modlím za uzdravení a osvobození a doprovázením jim dopomáhám k odpuštění. Získané zkušenosti z přímluvných modliteb i potřeba soustavného vzdělávání pro moji službu se staly podnětem k sepsání této bakalářské práce.

Cílem této práce je u autorů Kateřiny Lachmanové a Neala Lozana popsat, charakterizovat a vzájemně srovnat rysy přímluvné modlitby, příčiny projevů neodpuštění a pomoc k odpuštění poskytovanou doprovázením. Používá se kompilační metoda s postupy popisnými, charakterizačními a komparačními.

Pramenem jsou knihy *Síla přímluvné modlitby* a *Vězení s klíčem uvnitř* od Kateřiny Lachmanové a knihy *Pět klíčů modlitby za osvobození* a *Otcovo srdce* od Neala Lozana.

Práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se věnuje pojetí Kateřiny Lachmanové a reflektuje rysy přímluvné modlitby, příčiny projevů neodpuštění specifika doprovázení k odpuštění doprovázením. Druhá kapitola reflektuje totéž

v pojetí Neala Lozana. Třetí kapitola u obou autorů charakterizuje pojetí přímluvné modlitby, příčiny neodpuštění a dopomáhání k odpuštění doprovázením a následně charakteristické rysy srovnává.

1 Neodpuštění při přímluvné modlitbě v pojetí K. Lachmanové

Kateřina Lachmanová studovala spirituální teologii a teologickou antropologii na Institutu Teresianum a dále psychologii na Gregoriánské univerzitě v Římě. Věnuje se pastoračně-psychologickému poradenství a přednáškové činnosti v rámci Pastoračního střediska pražského Arcibiskupství. Vyučuje také na KTF v Praze a CMTF v Olomouci. V Karmelitánském nakladatelství vydala řadu knih zabývajících se spiritualitou. V jejím pohledu na přímluvnou modlitbu se objevují tři výrazná témata, jimž věnuje pozornost:

Ježíš Kristus jako dokonalý přímluvce je prvním tématem. Ježíš nás přímo uvádí svým vzorem do přímluvné modlitby a Kateřina Lachmanová popisuje, jak se Ježíš za nás přimlouvá.

Druhým tématem je služba přímluvce jako toho, kdo je prostředníkem mezi Bohem a potřebným člověkem. Kateřina Lachmanová v rámci toho vysvětluje, jak chápat „zárok“ přímluvnou modlitbou k dobru bližního.

Třetí téma je uvedeno biblickou událostí nesení nemocného ochrnutého před Ježíše (srov. Mk 2,3-4). Podle Kateřiny Lachmanové rovněž přímluvci mají za úkol přinést nemocného před Pána Ježíše. V této souvislosti se popisuje přímluvná modlitba i jako duchovní boj, který se na pozadí modlitby svádí.

Při vedení tohoto duchovního boje se ukazuje, že neodpuštění je faktor, který přímluvnou modlitbu blokuje. V pojetí Kateřiny Lachmanové se to vyjadřuje symbolickým obrazem vězení a následně obsáhlejším rozbohem, proč u tolika lidí je problém s odpuštěním. V zásadě jsou dva hlavní faktory, jimiž se stav neodpuštění navozuje, a to tzv. spravedlivý hněv a smysl pro spravedlnost. K nim pak přistupují další skutečnosti, především nezájem o odpuštění, postoj „obílených hrobů“, zdání neodpuštělnosti určité věci a zakořeněné návyky, jak se odpuštění vyhýbat.

Skutečnosti, jež zablokovaly odpuštění, lze při přímluvné modlitbě „uvolnit“ doprovázením. Nejčastějším obsahem tohoto doprovázení bývá nefunkční modlitba v rodině, nedostatek víry, že Hospodinova ruka není krátká na spasení, a neochota odpustit při společné modlitbě. Tomu je věnována poslední část této kapitoly.

1.1 Rysy přímluvné modlitby u K. Lachmanové

Přímluvná modlitba je druh komplexnější modlitby, neboť zahrnuje několik tajemství, které souvisí s naší vírou; v první řadě jde o tajemství těla Kristova – *církve*, a tudíž o sounáležitost všech křesťanů, kteří patří ke Kristu, propojení těch, kteří jsou zde na zemi, mezi sebou navzájem i jejich propojení s těmi, kteří jsou ve slávě.¹

Pomocí přímluvné modlitby vyjadřujeme, že patříme ke Kristu a vyznáváme, že nás vykoupil a zastává se nás u Otce, a to nás navzájem spojuje. Když se navzájem za sebe modlíme, jsme tajemně napojeni na Kristovo tělo, a tak jsme spojeni mezi sebou, především však jsme spojeni s Kristem: „*Jestliže jsme s ním sjednoceni, protože máme účast na jeho smrti, jistě budeme mít účast i na jeho zmrtvýchvstání.*” (Řím 6,5) Jsme s Kristem srostlí, jak uvádí Písmo.

Přímluvná modlitba je také výrazem poslušnosti vůči Božímu slovu: „*Berte na sebe břemena jedni druhých, tak naplníte zákon Kristův.*” (Gal 6,2) Je to též otázka soucítění s bližním. Umět se otevřít skutečnému a důvěrnému vztahu ke Kristu, a tak se otevřít i vnímavosti pro bližního a jeho citění. Toto pojetí pak otevírá myšlenku, že jednou ponese břemena druhých a podruhé zase ponese někdo jiný ta moje.

Kateřina Lachmanová často čerpá texty z mnišské tradice pravoslavné církve. Jeden z autorů, jimiž se inspiruje, se vyjadřuje k tomuto tématu velmi výstižně a připomíná lásku toho, kdo miluje hříšníky.

*Ten, kdo miluje hříšníky tak, jak je miluje Kristus, kdo se účastní utrpení chudých a nemocných, kdo je připraven vynaložit pro ně své síly, ten je také schopen se za ně modlit a obdržet pro ně uzdravení, útěchu a pomoc.*²

Dalším klíčem k porozumění přímluvné modlitbě, který Kateřina Lachmanová zdůrazňuje, je svátost eucharistie.³ Mše svatá není jen díkůvzdání, ale také přímluvou za veškeré stvoření na světě. Také tímto se oslavuje tajemné Kristovo tělo. „*Aby uskutečňoval tak velké dílo, je Kristus stále přítomen ve své církvi, především v liturgických úkonech.*“⁴

¹ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Síla přímluvné modlitby*, s. 11.

² M. EL-MESKIN, *Rady k modlitbě*, s. 56.

³ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Síla přímluvné modlitby*, s. 14.

⁴ II. Vatikánský koncil, *Sacrosanctum concilium*, 1,7.

Z toho řečeného můžeme usoudit, že křesťanství není a nemůže být individualistické náboženství, ale naopak jsme v něm spojování modlitbou, kterou nás naučil náš Pán Ježíš Kristus. Všimněme si, že modlitba Páně je v množném čísle, a tudíž nás spojuje v církvi s Kristovým tělem. Je povzbudivé, že nejsme na modlitbu sami, ale na celém světě i v nebi jsou ti, kteří se za nás všechny přimlouvají (srov. Lk 11,2-4).

Další tajemství, které ho se také dotýkáme během přimluvné modlitby, je tajemství zla.⁵ V přimluvné modlitbě vždy se účastníme boje proti nějakému zlu nebo nedostatku. Je to zápas mezi královstvím nebe a královstvím tmy. Právě tato modlitba se používá v situacích, kdy se jedná o utrpení našich blízkých.

V přimluvné modlitbě se také ale dotýkáme tajemství naší spoluúčasti na spáse světa.⁶ Jedna strana této problematiky je, že Kristovou obětí bylo vše vykonáno a k této Kristově oběti již není nic potřeba přidávat.⁷ Druhá strana naopak nás zve, abychom se stali jeho spolupracovníky.⁸ Ježíš nás nenazývá služebníky, ale nazývá nás přáteli (srov. Jan 15,15). Jsme tedy pozváni k aktivní účasti na spáse celého lidstva. Nejsme jen nějakými pasívními přihlížiteli.

Duch Kristův je ten, který proměňuje zatvrzelá srdce v nová srdce z masa a naplňuje je Božím zákonem lásky (srov. Ezech 36,26). „*Boží láska je nám vylita do srdce srze Ducha svatého, který nám byl dán.*“ (Řím 5,5) Ježíš Kristus není jen tím, který nám dal Ducha svatého, ale také Boží láskou. A proto ten, kdo přijal Ducha svatého do srdce, je povolán samotným Bohem, aby se stal přimluvcem.

1.1.1 Přizvat Ježíše jako klíčového přimluvce

V Novém zákoně v Písmu svatém je několikrát uvedeno, že Ježíš Kristus se modlil za druhé osoby: Ježíš je zmiňován jako Přimluvce u Otce. „*Je stále živ a přimlouvá se za ně*“ (Žid 7,25). Ježíš se většinou přimlouvá u Otce za člověka tehdy, pokud na jeho bratry a sestry útočí „žalobce“ – tak Písmo svaté tak nazývá satana (srov. Zj 12,10). „*Vždyť Kristus Ježíš, který zemřel a který byl vzkříšen, je po pravici Boží a přimlouvá se za nás*“ (Řím 8,34) Ježíš není jen náš přimluvce, ale také zároveň naším obhájcem.

⁵ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Síla přimluvné modlitby*, s. 15., Srov. též V. BARÁTOVÁ, *Boží vůle: bludiště, nebo cesta?*, s. 35.

⁶ Tamtéž, s. 16.

⁷ Srov. KKC 614.

⁸ Srov. KKC 618., Viz též. M. EL-MESKIN, *Starý a nový člověk v nás*, s. 119.

Na jiném místě můžeme Ježíše vidět jako toho, který přímlyvnou modlitbou přímo žije. Je to situace, když Ježíš říká Petrovi: „*Já jsem však za tebe prosil, aby tvá víra neselhala*“ (Lk 22,32) Máme tak v nebi přímlyvce samotného Ježíše, který za nás přímlyvává, aby se upevnila naše víra a zkouškou se ještě více prohloubila. Jedině pak můžeme být ve službě přímlyvné modlitby tou pravou oporou.⁹

Dalším krásným příkladem, kdy Ježíš Kristus se za nás přímlyvává, je velekněžská Ježíšova modlitba (srov. Jan 17,1-26). Jednak se přímlyvává za svých dvanáct nejbližších (srov. Jan 17,9) a také se přímlyvává za celý svět (srov. Jan 17,21). V modlitbě si můžeme povšimnout, že Ježíš se přímlyvává i za své učedníky dnešního století (srov. Jan 17,20). Kardinál Martini úlohu přímlyvce a kým je Ježíš Kristus pro nás vyjádřil těmito slovy:

Přímlyvce je ten, kdo objímá s láskou a bez postranních úmyslů obě strany, mezi nimiž je konflikt. Ježíš se postavil doprostřed, protože byl solidární s oběma stranami. Lépe řečeno, obě znesvářené strany – člověk a Bůh – se v něm setkaly. On stojí na straně hříšného člověka, a zároveň žije věrně všechny Boží požadavky. Je zapotřebí dvojí lásky, lásky k Bohu a bližnímu. Kdykoli tato dvojí láska ochabne, přímlyvné modlitby se nedostává.¹⁰

Ježíš Kristus je přímo účastníkem přímlyvné modlitby. Velmi příhodně to vyjádřil Matta el-Meskin:

Kristus je tedy ve tvé modlitbě osobně přítomen, to on ji přináší Otci a podpírá ji svou zásluhou. Modlitba není tvým jednostranným dílem. Nic z toho, co v modlitbě vyslovuješ, nemá žádnou cenu, neřekne-li Kristus „amen“ a nedoloží ji tedy svou zásluhou, když podpírá tvou slabost a přímlyvává se za tvé hříchy.¹¹

1.1.2 Být prostředníkem mezi Bohem a člověkem

Český výraz přímlyvná modlitba bohužel nevystihuje pravý význam latinského slova *intercessio*, jímž se vyjadřuje „vstoupit mezi“ nebo „zakročit ve prospěch někoho“, případně „zaručit se“ ve prospěch osoby nebo ve sporu. To nám odkrývá mnohem komplexnější pohled na skutečnost přímlyvné modlitby, než by se dala vyvodit z pouhého českého překlad latinského originálu *intercessio*.

⁹ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Síla přímlyvné modlitby*, s. 19., Viz též. K. LACHMANOVÁ, *Kotva naděje*, s. 20.

¹⁰ C. M. MARTINI, homilie 21. ledna 1991. podle: K. LACHMANOVÁ, *Síla přímlyvné modlitby*, s. 20.

¹¹ M. EL-MESKIN, *Rady k modlitbě*, s. 21.

O přímělné modlitbě tedy můžeme hovořit, pokud dojde ke spojení víry v jednoho Boha s láskou k bližnímu a s láskou k Bohu. Víra a láska jakožto podstatné součásti přímělné modlitby jsou však posláním všech pokřtěných, a tudíž k přímělné modlitbě je povolán každý křesťan. Není správné tvrdit, že pro přímělnou modlitbu jsou v církvi určeni pouze „specialisté“.¹² Ježíšem Kristem jsme všichni přizváni k účasti jeho poslání pro svět: „*A já, až budu ze země vyvýšen, potáhnu všechny k sobě*“ (Jan 12,32) Křtem jsme podstatně spojeni s Ježíšem i s jeho posláním.¹³

Krásným příkladem přímělné modlitby je neúnavná modlitba Terezie z Lisieux ze své spolubratry kněze na misiích.¹⁴ I když Terezie prožívala těžké stádium tuberkulózy, byla schopná obětovat své utrpení za své duchovní bratry kněze Roullanda a Belliéra.

Svatý Pavel píše o radostné zvěsti: „*Proto se raduji, že nyní trpím za vás a to, co zbývá do míry utrpení Kristových, doplňuji svým utrpením za jeho tělo, to je církev.*“ (Kol 1,24) A na jiném místě říká: „*Stále nosíme na sobě znamení Ježíšovy smrti, aby i život Ježíšův byl na nás zjeven. Vždyť my, pokud žijeme, jsme pro Ježíše stále vydáváni na smrt, aby byl na našem smrtelném těle zjeven i Ježíšův život.*“ (2 Kor 4, 10-11) Z toho je zřejmé, že nejsilnější přímělnou modlitbou je nabídnout Bohu sebe sama.

Během přímělné modlitby nejde jen o to přinášet modlitby před Boha, ale také se jedná o to „stát se modlitbou“. Stávat se modlitbou a modlit se za druhé, a tak Bohu přinášet oběť milou a svatou. (srov. Řím 12,1) Pavel nás vybízí, abychom takovým způsobem posvěcovali, a tudíž službu v denním životě, konat přímělnou modlitbu.

Přímělnovat se, žádat o něco ve prospěch druhého, je od dob Abraháma vlastní srdci, které je v souladu s Božím milosrdenstvím. V čase Církve se křesťanská přímělna podílí na přímělně Kristově: je výrazem společenství svatých. Kdo se modlí, nehledá v přímělně to, co slouží jen jeho „vlastnímu prospěchu, ale i prospěchu druhých“ (Fil 2,4), ba dokonce se modlí i za ty, kteří mu ubližují.¹⁵

Velkou touhu po přímělné modlitbě můžeme vysledovat u světců. Jedná se o velmi silnou touhu udělat něco pro druhého. Je to Boží milosrdenství, které tak

¹² Srov. K. LACHMANOVÁ, *Síla přímělné modlitby*, s. 21.

¹³ Srov. KKC 950., Viz též. K. LACHMANOVÁ, *Dvojí tvář lenosti*, s. 78.

¹⁴ Srov. TEREZIE Z LISIEX, *Příběh jedné duše*, s. 320.

¹⁵ KKC 2635.

silně táhne světce k přímluvné modlitbě. Jedním příkladem za všechny může být vyslyšení přímluvné modlitby u Terezie z Lisieux, kdy ještě jako mladá před vstupem na Karmel prosila za vraha Pranziniho.¹⁶

Aby Pán Bůh podnítil mou horlivost, ukázal mi, že mu jsou mé touhy milé. Doslechla jsem se o jednom velkém zločinci, který byl právě odsouzen k smrti za hrozné zločiny, a všechno naznačovalo, že zemře bez lítosti. Za každou cenu jsem chtěla zabránit tomu, aby se dostal do pekla, a použila jsem k tomu všechny představitelné prostředky. [...] Pranzini se nevyzpovídal, vystoupil na tribunu a chystal se vložit hlavu do zlověstného otvoru. Najednou se ale z náhlého vnuknutí obrátil, uchopil kříž, který mu podával kněz, a třikrát políbil svaté rány.¹⁷

Duch Boží je ten, který se modlí ústy přímluvců. „Ten, který zkoumá srdce, ví, co je úmyslem Ducha, neboť Duch se přimlouvá za svaté podle Boží vůle“ (Řím 8,27) Každý přímluvce je proto veden Duchem svatým a skrze Ducha je aktualizována jeho modlitba. Bůh používá našeho soucitu s bídou tohoto světa, a tak Božím vnuknutím vede On sám tuto modlitbu.

1.1.3 Nést bližního před Ježíše

Dobrym příkladem přímluvné modlitby a práce přímluvců je uzdravení ochrnutého (srov. Mk 2,3-12). V tomto příběhu, který popisuje uzdravení Ježíšem Kristem je určitá role těch, kteří ochrnutého přinesli před Pána. Museli vynaložit dost veliké úsilí a umu, aby ochrnutého člověka dostali před Ježíše. Pak najednou jejich úloha končí a zbytek úsilí je na Ježíši Kristu. Z toho můžeme usoudit, že správný přímluvce má za úkol přinést potřebného člověka před Ježíše Krista, který je Spása a je také Život sám.¹⁸

Naše spása pochází z iniciativy Boží lásky k nám, protože „on si nás zamiloval a poslal svého Syna jako smírnou oběť za naše hříchy“ (1 Jan 4,10). „Vždyť Bůh pro Kristovy zásluhy smířil svět se sebou“ (2 Kor 5,19).¹⁹

¹⁶ Henri Pranzini, jedenatřicetiletý muž, zavraždil v Paříži 17. března 1887 dvě ženy a malou holčičku, když se vloupal do jejich bytu. Odsouzen k smrti byl 13. července a sťat 31. srpna.

¹⁷ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Příběh jedné duše*, s. 121-122.

¹⁸ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Síla přímluvné modlitby*, s. 29.

¹⁹ KKC 620.

Apoštol Petr to správně vystihl ve svém listu: „*Všechnu svou starost vložte na něj, neboť mu na vás záleží*“ (srov. 1 Petr 5,7) Úkolem přímlovce je jen přinést svého bližního před Ježíše a pak přenechat všechno ostatní na Ježíši.

Přímlovná modlitba znamená také duchovní boj, který ne vždy můžeme pozorovat v tomto viditelném světě. Existuje totiž i neviditelný svět,²⁰ na nějž nás upozorňuje i sv. Pavel: „*V něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi, (svět) viditelný i neviditelný: ať jsou to (andělé) při trůnu, ať jsou to panstva, ať jsou to knížata, ať jsou to mocnosti. Všechno je stvořeno skrze něho a pro něho*“ (Kol 1,16).

Ve Starém zákonu můžeme najít jeden příklad, který nás učí, že na přímlovnou modlitbu nejsme sami. Prorok Eliáš byl pronásledován aramejským králem, který ho chtěl zneškodnit, protože několikrát varoval izraelského krále před nebezpečím Aramejců.

Za časného jitra vstal sluha muže Božího, vyšel ven, a hle, vojsko s koni a vozy obklíčilo město. Mládenec Eliášovi řekl: „Běda, můj pane, co teď budeme dělat?“ Odvětil: Neboj se, protože s námi je jich víc než s nimi. Potom se Eliáš modlil: „Hospodine, otevři mu prosím oči, aby viděl“. Tu Hospodin otevřel mládenci oči a on uviděl horu plnou koní a ohnivých vozů okolo Eliši. (2 Král 6,15-17)

Tento text má také univerzální platnost pro každého přímlovce,²¹ poněvadž se můžeme spolehnout: „*protože s námi je jich víc než s nimi*“ (2 Král 6,17). Ježíš Kristus, který zvítězil nad zlem, tak dává záruku převaze sil království světla nad královstvím temna. Apoštol Pavel to vyjadřuje ještě zřetelněji. „*Je-li Bůh s námi, kdo proti nám?*“ (Řím 8,31) A pokud o nás platí, že *Bůh je s námi* anebo *starozákonní s námi je jich víc*, tak stojíme na vítězné straně spolu s Kristem, a to je pro nás nesmírně povzbudivé.

1.2 Projevy neodpuštění blokující přímlovnou modlitbu

Neodpuštění je jednou ze skutečností, které blokují přímlovnou modlitbu. Jelikož základním předpokladem přímlovné modlitby je láska, pak každý hřích

²⁰ Srov. KKC 331.

²¹ Srov. C. JOHN, *Pozvání k přímlovné modlitbě*, s. 66-68.

nelásky doslova neguje přimluvnou modlitbu.²² Dokud zůstává hřích vůči bližnímu, pak trvá i stav neodpuštění. Prorok Izajáš výstižně říká: „*Když rozprostíráte své dlaně, zakrývám si před vámi oči. Ať se snažíte sebevíc, neslyším. Vaše ruce jsou od krve.*“ (Iz 1,15) Uvádí důsledky hřichu, který blokuje přimluvnou modlitbu. Nabízí však i řešení situace vzniklé tímto hřichem: „*Omyjte se, očistěte se, odkliděte mi své zlé skutky z očí, přestaňte páchat zlo*“ (srov. Iz 1,16) Řešením je smířit se s bližním v srdci a odpustit mu.

1.2.1 Příklady častých projevů neodpuštění

Apoštol Jan dále ukazuje na jeden z projevů neodpuštění, a tím je nenávisť: „*Kdokoliv nenávidí svého bratra je vrah*“ (srov. 1 Jan 3,15). Vrah má symbolicky řečeno „ruce od krve“, jeho modlitba je blokována nenávistí a neodpuštěním, a tudíž nemůže vystoupit k Bohu. Proto už sám Ježíš nás vybídl: „*A kdykoli povstáváte k modlitbě, odpouštějte, co proti druhým máte, aby i váš Otec, který je v nebesích, odpustil vaše přestoupení.*“ (Mk 11, 25)

Kateřina Lachmanová využívá k nastínění stavu způsobeného neodpuštěním obrazu ze žalmu 107: „*Seděli v temnotách šeré smrti, v železných poutech a v ponížení, neboť se vzepřeli tomu, co řekl Bůh*“ (Žl 107,10).²³ Přirovnává neodpuštění k vězení, ve kterém sedí ti, kteří neodpustili. Ba co víc, sedí tam v poutech a jsou poníženi.

S obrazem vězení v souvislosti s neodpuštěním se setkáváme také v Ježíšově podobenství o nemilosrdném služebníkovi. V závěru tohoto podobenství se říká o služebníkovi, který neodpustil: „*Tu ho pán zavolal a řekl mu: „Služebníku zlý, celý tvůj dluh jsem ti odpustil, když jsi mě prosil; neměl ses také ty smilovat nad tvým spoluslužebníkem, jako jsem se já smiloval nad tebou?“*“ (Mt 18,32)

Jedná se o podobenství, které se výslovně vztahuje k principu odpuštění našemu bližnímu. Dluh, o kterém hovoří podobenství, je nepřestavitelně vysoký a běžný člověk ho není schopen splatit. Přepočteme-li dluh na české koruny, dostáváme se k částce kolem 60 milionů.²⁴ Takto obrovský dluh král prvnímu

²² Srov. K. LACHMANOVÁ, *Síla přimluvné modlitby*, s. 38., Viz též. L. LIAGRE, *Duchovní cvičení se svatou Terezií z Lisieux*, s. 10.

²³ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 16.

²⁴ Srov. tamtéž, s. 10.

služebníkoví velkodušně odpouští. Pak v podobenství přichází na scénu druhý služebník, a ten svému kolegovi ve službě dluží nepatrnou částku. První služebník se však rozhodne neodpustit mu malý dluh a nechá spoluslužebníka zavřít do vězení. Nakonec v příběhu opět na scénu vystupuje král, reaguje na neodpuštění prvního služebníka a pronese tato tvrdá slova: „*Služebníku zlý ... neměl ses také ty smilovat nad tvým spoluslužebníkem, jako jsem se já smiloval nad tebou?*“ (Mt 18,32) Král poté prvního služebníka vsadí do vězení, dokud nesplatí celý svůj dluh. V komentáři k tomuto podobenství Pán Ježíš vysvětluje: „*Tak bude jednat s vámi můj nebeský Otec, jestliže ze srdce neodpustíte každý svému bratru.*“ (Mt 18,35)

1.2.2 Příčiny projevů neodpuštění

Jednání onoho služebníka nás přivádí k otázce, proč my lidé máme takový problém s odpuštěním v našich životech. Ukazuje se, že je to určitá „predispozice“,²⁵ nebo chcete-li trám v oku, o němž Ježíš hovoří v souvislosti s posuzováním druhých: „*Jak to že vidíš třísku v oku, ale trám ve vlastním oku nepozoruješ?*“ (Mt 7,3) První chybou při snaze dosáhnout odpuštění je chtít vyrovnat dluhy mezi svými spolubratry a zapomenout na velikou „amnestii“²⁶, kterou v podobenství král udělil prvnímu služebníkoví odpuštěním obrovského dluhu. Otázkou je, zda si vůbec uvědomujeme velikost a dosah oné amnestie, již obrazná řeč Písma svatého hovoří o velkorysém a nezaslouženém odpuštění ze strany našeho Boha. Díky zmíněné „predispozici“ má většina lidí – křesťany nevyjímaje – velký problém s odpuštěním. Kateřina Lachmanová uvádí několik příčin, které mohou ovlivňovat rozhodnutí odpustit druhému člověku.

Spravedlivý hněv

Prvním důvodem bývá tzv. „spravedlivý hněv“.²⁷ Hněv je jednou z lidských reakcí a i v Ježíšově životě můžeme najít situace, kdy se projevil, například když Ježíš, stravován horlivostí o Hospodinův dům, rozházal mince směnárníkům a zpřevracel jim stoly (srov. Mt 21,10-17) nebo když reagoval na farizeje, kteří okázalým zákonictvím dávali najevo tvrdost svého srdce (srov. Mk 3,1-6). Ježíš byl nejen Bůh, ale i člověk, a proto plně prožíval rovněž lidské emoce:

²⁵ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 25.

²⁶ Srov. tamtéž, s. 11.

²⁷ Srov. tamtéž, s. 26.

Jedinečná a zcela zvláštní událost vtělení Božího Syna neznamená, že Ježíš Kristus je zčásti Bůh a zčásti člověk, ani že je v něm beztvárně smíšeno božství s lidstvím. Stal se opravdu pravým člověkem a zůstal přitom opravdu pravým Bohem, Ježíš Kristus je pravý Bůh a pravý člověk.²⁸

Jak je to ale s námi? Co se vlastně skrývá v našich srdcích, když jsme pohnuti ke spravedlivému hněvu? Jsme skutečně poháněni láskou k svému bližnímu, anebo pýchou, která také často bývá zdrojem „spravedlivého“ hněvu.

Odpuštění není jen záležitost emocí, ale také vůle, je to rozhodnutí. Důležité není to, co cítíte, ale to, co děláte. Člověk může odpustit, a přitom nadále žít v hněvu. Znamená to, že odpustil, ale není uzdraven.²⁹

Písmo svaté zmiňuje jeden pozoruhodný příklad „spravedlivého“ hněvu, kdy Jakub a Jan chtěli přivolat oheň z nebe. V této souvislosti jim Ježíš odpověděl: „Nevíte, jakého jste ducha. Syn člověka nepřišel lidi zahubit, ale zachránit.“ (Lk 9,55-56) Oba apoštolové byli jednáním obyvatel vesnic dotčeni a jejich rozhořčení bylo přirozené, ale odpověď Ježíše musela jejich „horlivost“ opravdu zdrtit. Málokdo je totiž schopen rozpoznat, jakého ducha má uvnitř srdce. Tento vnitřní princip horlivosti můžeme přenést analogicky na celý Boží lid s vědomím, že vždy je třeba náležitě zkoumat, zda to, k čemu jsme puzeni, je z Ducha svatého.

Smysl pro spravedlnost

Druhým důvodem, který může ovlivnit rozhodnutí odpustit druhému člověku, bývá smysl pro spravedlnost, projevující se zvláště v situacích, při nichž došlo k ublížení nevinným lidem. Kateřina Lachmanová uvádí jeden výmluvný příklad:

Přišla za mnou žena ve věku kolem čtyřicítky. Měla dospělou dceru, kterou bezmezně milovala a pro kterou žila. Manžel ji opustil, když bylo dcerce půl roku a od té doby ho neviděla. Prohlašovala: „Čím mně ublížil, to jsem mu dávno odpustila. Ale jak kvůli němu trpělo mé dítě, když muselo vyrůstat bez otce! ... Ve jménu toho dítěte mu nemohu odpustit!“³⁰

²⁸ KKC 464.

²⁹ E. VELLA, *Uzdrav mě, Pane*, s. 73.

³⁰ K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 30.

Soud patří Bohu (srov. Sk 10,26,42-43), my se máme za své nepřátele modlit, a ne je soudit (srov. Mt 5,44). Pán Ježíš nás prosí, abychom milovali své nepřátele a stali se bližními i pro ty nejvzdálenější,³¹ přestože to není snadné a pro člověka zcela přirozené odpustit zvláště v případech, pokud bližní neprojeví ani snahu.

Nezájem druhého o odpuštění

Třetí důvod k neodpuštění může vyvstat, když ten druhý o odpuštění nestojí. Rovněž v takových případech je směřodatný vzor Pána Ježíše, který na kříži svolával odpuštění, když ho vlastně o to nikdo neprosil. Ježíš měl tolik lásky k lidem, že prosil svého Otce o odpuštění i těm, kdo ho mučili. „*Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.*“ (Lk 23,34)

*Přesto samozřejmě existují případy, kdy utrpení, které způsobí druhí, je jimi skutečně zaviněno. Příslušným postojem pak už není jen pružné a chápavé přijetí odlišnosti ..., ale náročnější a obtížnější postoj odpuštění.*³²

Podle Kateřiny Lachmanové nemá smysl osobně sdělit odpuštění do očí člověku, u něhož není ani zrno lítosti, ale je bezpodmínečně nutné vyslovit toto odpuštění před pánem Ježíšem.³³ Pokud si však druhá osoba vinu uvědomuje, pak je více než vhodné toto odpuštění před svým bližním osobně pronést.

Ilustrací k tomuto postupu je příběh Zacheova setkání s Ježíšem. Všimněme si, jak se po tomto setkání proměnil Zacheův život a jak se projevila jeho víra. Ježíš oslovil Zachea na stromě: „*Zachee, pojď rychle dolů, neboť dnes musím zůstat v tvém domě!*“ (Lk 19,5) Zarážející je to, k čemu Zacheus nakonec dospěl: „*Polovinu svého jmění, Pane, dávám chudým, a jestliže jsem někoho ošidil, nahradím mu to čtyřnásobně.*“ (Lk 19,8) Zacheus byl celník, který pravděpodobně v rámci své živnosti vědomě okrádal lidi. Jisté je, že mnoho lidí ho nenávidělo a přálo mu zlo. Zacheovo prohlášení je odpovědí smíření, a tedy nabídnutí odpuštění.

Obílené hroby

Čtvrtý důvod, který může ovlivnit rozhodnutí odpustit druhému člověku, Kateřina Lachmanová nazývá „bílení hrobů“.³⁴ Jedná se o jev, který je pozorovatelný nejen v církevním prostředí, ale je docela rozšířený také v okolním světě. Objevuje

³¹ Srov. KKC 1825.

³² J. PHILIPPE, *Vnitřní svoboda*, s. 51.

³³ K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 32.

³⁴ Srov. tamtéž, s. 32.

se u člověka, který ví, že by měl svému bližnímu odpustit, a na venek to vypadá, že to chce i udělat, i když vnitřně pro to není rozhodnut. Nabízí se k tomu paralela s Ježíšovým výrokiem označujícím farizeje za „obílené hroby“ (Mt 23,27). Ježíš v souvislosti se špatným postojem farizeů ke spravedlnosti vyslovuje několikrát „běda“ nad postojem navenek vypadat zbožně, ale uvnitř být naplněn pokrytectvím a nepravostí.

V praxi se tento přístup projevuje neřešením stavu neodpuštění a často i jakýmsi „zapomenutím“ na staré neodpuštění. Většinou se za takovým přístupem skrývá strach otevřít starou zahnanou ránu, která je reliktem událostí vztahujících se k neodpuštění.³⁵

„Když se cítíme v srdci sevřeni, velmi často není třeba hledat jinou příčinu než to, že jsme úzkoprsí ve vztahu k bližnímu, že odmítáme velkodušně milovat a odpouštět. Velkodušnost v lásce a v odpuštění, laskavost v posuzování a milosrdenství z nás naopak činí „syny Nejvyššího““³⁶

Sevřenost srdce, která pramení z neodpuštění, se dá účinně léčit velkodušností v lásce a laskavostí k bližnímu. Pokud se chceme stát syny Nejvyššího, pak jediná cesta k tomu je skrze odpuštění, i kdyby to neodpuštění bylo jakkoli zasunuté a staré desítky let.

Odpustit samozřejmě neznamená zapomenout na to, co se stalo, ale díky skutečnému odpuštění na to dokázat vzpomínat bez hořkosti. V této souvislosti se právem mluví také o vnitřním uzdravení, které pramení z odpuštění.³⁷ Odpuštění má tak obrovskou moc, že i po letech strávených v neodpuštění umožňuje žít bez hněvu a bez vzteku, který předtím musel být dlouhodobě potlačován. Teprve po odpuštění a setkání s Ježíšem můžeme získat svobodu Božího dítěte.

Problém, jak odpustit „neodpustitelné“

„Neodpustitelné“ většinou vzchází ze situací, které nás určitým způsobem přerůstají a z lidského pohledu je nelze odpustit. Problém však není s lidskými omezeními, ale s malou schopností milovat bližního.³⁸ K tomu potřebujeme čerpat nekonečnou Lásku, kterou nám nabízí Ježíš, protože „*Láska je z Boha*“ (1 Jan 4,7). Faktem zůstává, že „*kdo nemiluje, Boha nepoznal*“ (1 Jan 4,8), tj. nemá s Bohem

³⁵ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 33.

³⁶ J. PHILIPPE, *Vnitřní svoboda*, s. 56.

³⁷ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 35.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 36.

důvěrný vztah přátelství a neřídí se jím ve svém jednání. Vždyť „*Boží Láska je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán.*“ (Řím 5,5)

Můžeme tedy přijímat jinou lásku než tu, která pramení výhradně z nás. Je to láska z jiného zdroje, z Božího zdroje lásky. Jedině Duch svatý, kterého Ježíš vydechl na kříži,³⁹ nám může pomoci s odpuštěním, které je z čistě lidského hlediska nemožné.

Otec Isidor, pravoslavný kněz a mučedník stalinovské diktatury, jednomu vyloučenému seminaristovi, o kterého se dlouhodobě staral a živil ho, byl schopen odpustit i to, že ho chtěl zabít nožem. Později tohoto seminaristu zatklí a probíhal soud, při němž svědkem byl právě otec Isidor. Měl svědčit, že ho seminarista chtěl zabít. Ale otec Isidor odpověděl: „*Ne, nechtěl mě zabít*“⁴⁰ Soudce se odpovědi velmi podivil, protože věděl, že seminarista na otce Isidora nožem zaútočil. Po výpovědi otce Isidora byl seminarista propuštěn. Na tomto příkladu jednání otce Isidora je vidět velikost Boží lásky k člověku, který je našim bližním.

Zakořeněné zvyky

Veliké množství skrytých neodpuštění vzniká z malicherných věcí, pocházejících z různých tradic a zvyků. Někdo například zvyky bere za závaznou normu a nedokáže se přes ní přenést. V církevním prostředí může to být třeba otázka, který druh hudby je vhodný při slavení eucharistie, a který vhodný není. Díky rozdílným názorům – a to zvláště mezi příslušníky staré a nové generace – pak vznikají střety, jejichž výsledkem bývají neodpuštění, která sice nemají věcný základ, ale mohou být velice úporná.⁴¹

Proč je vlastně tak těžké přijmout odlišnost nebo jiný názor člověka? Připustit myšlenku, že druhý člověk může dělat tutéž věc stejně dobře, ale úplně jinak. Narážíme tu na jakýsi druh normativity v nás, kterou chceme druhým přikazovat, aby dělali věci stejně jako my podle „naš“ normy, i když tato norma pro ně objektivně neexistuje.

Jeden historik mne nedávno upozornil na to, že mj. právě odlišnost Židů žijících v tradičně křesťanské Evropě byla lidem trnem v oku a stala se jednou z příčin staletí antisemitismu. Vzpomínal, jak v jejich městečku lidi dráždilo, když Židé v sobotu zavírali

³⁹ Srov. Jan 19,30. V řeckém originálu je uvedeno: odevzdal ducha.

⁴⁰ P. FLORENSKIJ, *Sůl země*, s. 36.

⁴¹ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 41.

krámky a chodili svátečně vystrojeni do synagogy, zatímco v neděli, když šli křesťané ve svátečním do kostela, Židé si klidně vytahovali rolety ve výkladních skříních...⁴²

Z představ, co normou je, a co normou není, pramení řada neodpuštění. Klíčem k mnoha fixovaným zvykům a zaběhnutým normám je egoismus.⁴³ Bývá v člověku hluboce zakořeněn a díky němu se vytváří problémem, s nímž se potýká většina lidí.

1.3 Dopomáhání k odpuštění doprovázením

Praxe přímluvné modlitby potvrzuje, že je nesmírně důležité odpustit během přímluvné modlitby, pokud k tomu nedošlo již před ní. Nedospělo-li se k odpuštění, zůstává jakási pomyslná zeď nebo opona mezi mnou a Bohem. Touto překážkou jsou mé hříchy, které stojí mezi mnou a Bohem díky mnou zadržnému odpuštění, a proto nemůže být odpuštěno ani mně. Prorok Izajáš o tom hovoří jasně:

Hle, Hospodinova ruka není krátká na spasení, jeho ucho není zalehlé, aby neslyšel. Jsou to právě vaše nepravosti, co vás odděluje od vašeho Boha, vaše hříchy zahaly jeho tvář před vámi, proto neslyší. (Iz, 59,1-2)

Důsledkem neodpuštění je, že člověk je odloučený od Boha, a tudíž jeho modlitby, mnohdy i modlitby za něho, jsou blokovány a nejsou vyslyšeny. Modlitba člověka, který žije v neodpuštění, je neúčinně strávený čas na modlitbě. Izaiáš o takové modlitbě říká: „*Když rozprostíráte své dlaně, zakrýváte si před vámi oči. Ať se modlíte sebevíc, neslyším.*“ (Iz 1,15) Nezbytnou podmínkou pro navrácení účinnosti modlitbám je „*rozevřít okovy svévole, rozvázat jha*“ (Iz 58,6). Efekt splnění této podmínky je očividný: „*Tehdy zavoláš a Hospodin odpoví, vykřikneš o pomoc a on se ozve: 'Tu jsem!'*“ (Iz, 58,9)

Skutečnosti, jež zablokovaly odpuštění, lze při přímluvné modlitbě „uvolnit“ doprovázením. Nejčastějším obsahem tohoto doprovázení bývá nefunkční modlitba v rodině, nedostatek víry, že Hospodinova ruka není krátká na spasení, a neochota odpustit při společné modlitbě. Kateřina Lachmanová tyto obsahy doprovázení přibližuje narativně formou příběhů ze své praxe.

⁴² K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 42.

⁴³ Srov. tamtéž, s. 40.

1.3.1 Pomoc při nefunkční modlitbě v rodině

V rodinách bývá neodpuštění častým problémem. Řešit ho je důležité proto, že se jedná o naše nejbližší. Kateřina Lachmanová to dokumentuje příkladem neodpuštění v rodině, které blokovalo modlitbu. Jednalo se o třicetiletou ženu, která se mnoho let modlila za svého otce, který byl alkoholik. Po delší době si uvědomila, že mu vlastně nikdy neodpustila.

V té chvíli jsem si uvědomila, že jsem tatínkovi nikdy neodpustila, že pije. Modlila jsem se za něj, aby byl doma klid, abych měla hodného tátu jako dřív. Ale vůbec jsem ho nepřijala takového, jaký je.⁴⁴

Později poprosila o přímluvnou modlitbu, aby mohla odpustit svému otci. Před tím mnoho let žila s vlastní modlitbou, která nebyla vyslyšena. Dvacet let se modlila a nic se nedělo. Díky přímluvné modlitbě po nějaké době byla schopna odpustit svému otci. Pak otec nečekaně onemocněl a dostal šanci přestat pít. Nemoc způsobila, že sice ztratil práci, ale také přestal chodit do hospody.

1.3.2 Pomoc k vyjevení lidí, jimž jsem neodpustil

Někdy se lidé modlí za své příbuzné v rodině, ale přitom jim zazlívají spoustu věcí z minulosti. Například jedna matla neodpustila svým dcerám, že opustily církev a ztratily víru.⁴⁵ Kateřina Lachmanová při rozhovorech s ní použila tzv. „domácí úkol“, což znamená, že zmíněná žena doma zpytovala svědomí a vzpomínala, kterým lidem v minulosti neodpustila. Pak v modlitbě jednoho po druhém předkládaly Pánu Ježíši a postupně jim odpouštěly dluh, který u nich tato žena vnímala. Je zajímavé, že nakonec napočítaly třicet osm osob, kterým tato žena během svého života neodpustila.

Často si člověk – zvláště pokud pochází z křesťanského prostředí – ani nepřipouští, že někomu neodpustil. Později se však ukáže, že jeho život je narušený nedopuštěním, a proto před přímluvnou modlitbou je důležité provést rozhovor, pomocí něhož se tato neodpuštění odhalí. Z rozhovoru také může vyplynout, že člověk o neodpuštění dobře ví, ale odpustit nechce. Nezřídka to bývají neodpuštění v rodině.

⁴⁴ K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 44.

⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 46.

Antonín o smíření nestál. Nemohl otci odpustit skutečnost, že jej neměl rád. Toto přesvědčení se stalo součástí Antonínova života, neboť jednoho dne otec v rozčilení doma pronesl: „Zlořečený den, kdy ses narodil, nestál jsem o tebe. Tvoje matka si prosadila, že jsi přišel na svět. Můžeš vypadnout.“⁴⁶

Velmi bolestné bývá hojit rány velkých neodpuštění, k nimž došlo již před dlouhým časem. Soldavini říká, že tyto rány se již zjizvily.⁴⁷ Jedině Ježíš svou mocí tu může dopomoci k úplnému odpuštění – vždyť „*Hospodinova ruka není krátká ke spasení*“ (Iz 59,1). Ježíš nás zve ke stolu ve svém království a raduje se nad každým obráceným hříšníkem.⁴⁸ Pokud člověk vyznává své hříchy a odpustí svým bližním, cesta ke stolování s Ježíšem se mu uvolní.

1.3.3 Pomoc k odpuštění v církvi

Vrcholem a zdrojem života církve je eucharistie.⁴⁹ S životem církve jsou sice provázány všechny svátosti,⁵⁰ ale právě především díky svátosti eucharistie roste naše víra, dostává se nám uzdravení a rozšiřuje se naše poslání. Říká se jí také Nejsvětější svátost a ostatní svátosti „*jsou k ní zaměřené jako ke svému vytčenému cíli*“.⁵¹ Ostatní svátosti jsou většinou udělovány během eucharistie.

Kristus je v eucharistii přítomen pod způsobou chleba a vína a je největším dobrem pro celou církev, buduje ji jako svoje tělo a oživuje ji Duchem svatým. Svatý Pavel o tomto tajemství říká: „*Kdo jí a pije a nerozpoznává, že jde o tělo Páně, jí a pije sám sobě k odsouzení. Proto je mezi vámi tolik slabých a nemocných a mnozí umírají.*“ (1 Kor 11,29-30) Kristus není přítomen pouze pod způsoby chleba a vína, ale také v bratru i sestře, a pokud toto nepoznávám, pak přijímám k svému odsouzení. Nejsme-li schopni vidět Krista v druhém člověku, pak je to příčinou naší duchovní slabosti.

Pravdou je, že v našich farnostech si lidé často ani nepodají ruku během pozdravu pokoje a nejsou si schopni navzájem ani odpustit.⁵² Nedokážou přinést „oběť církve“⁵³ a při bohoslužebném dění doslova „spí“.⁵⁴ Přesto Kateřina

⁴⁶ T. SOLDAVINI, *Síla lži*, s. 39.

⁴⁷ Tamtéž, s. 38.

⁴⁸ Srov. KKC 545.

⁴⁹ Srov. II. Vatikánský koncil, *Lumen gentium*, 11.

⁵⁰ Srov. KKC 1210.

⁵¹ Srov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Theologická summa*, III, 65,3.

⁵² Srov. K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 47.

⁵³ Srov. KKC 1368.

Lachmanová eucharistii přirovnává k „atomové bombě“⁵⁵. Proměňující Boží moc se má přece projevit na nás, kteří slavíme eucharistii. Díky ní máme přistupovat ke svým bližním s pohledem víry, být schopni vidět v nich Krista a přijímat je s vírou a láskou.

Stále však existují katolíci, kteří více milují sebe než své bližní. Pak jsou v církvi také ti, kteří „ztratili iluze“, a vidí církve pouze jako slabou a hříšnou. Ve výčtu „defektů“ by se mohlo pokračovat dál a dál, ale není toho třeba, neboť vždy mají něco společného: indikují problém odpuštění v církvi.

Jak Bůh reaguje na tuto situaci? „*Oni svou smlouvu porušili, ale já jsem zůstal jejich manželem, je výrok Hospodinův.*“ (Jer 31,32b) Bůh je stále věrný, i když my věrní nejsme. On má dveře stále otevřené a pozvání ke svému stolu rozšiřuje na úplně všechny, dokonce i na úplnou spodinu, jak to naznačil v podobenství o hostině (srov. Lk 14,15-24). Důvodem je Boží Láska Agape, která všechno vydrží (srov. 1 Kor 13,7) a všechny nezištně objímá.⁵⁶

⁵⁴ Srov. 1 Kor 11,30. V řeckém originálu je použit výraz: „Proto ... mnozí spí.“

⁵⁵ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 48.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 49.

2 Neodpuštění při přímluvné modlitbě v pojetí N. Lozana

Neal Lozano získal katolické teologické vzdělání v Pensylvánii a dlouhodobě slouží modlitbou za uzdravení, osvobození a vede různé semináře po celém světě. V současnosti je výkonným ředitelem misijní organizace Hear of the Father Ministries. Organizuje řadu přednášek po celém světě, většinou na téma přímluvné modlitby, uzdravování a osvobození. S manželkou Janet vychovali společně čtyři syny a mají několik vnoučat. Je autorem několika úspěšných knih. V jeho pohledu na přímluvnou modlitbu budeme sledovat linii, kterou jsme vytýčili v první kapitole (rysy přímluvné modlitby, blokující projevy neodpuštění a pomoc poskytovaná doprovázením), aby posléze bylo možné provést srovnání pojetí obou autorů.

2.1 Risy přímluvné modlitby u N. Lozana

Neal Lozano při přímluvné modlitbě zaměřuje pozornost nejprve na uzdravení a osvobození.⁵⁷ Následně pak zdůrazňuje nezbytnost přijmout požehnání od nebeského Otce a otevřít se bohatství, které s tímto požehnáním dostáváme.⁵⁸ Potřeba osvobození z područí duchovního otroctví a potřeba přijetí požehnání je v jeho pojetí přímluvné modlitby natolik dominantní, že je třeba považovat je za dva charakteristické rysy jeho koncepce přímluvné modlitby.

2.1.1 Osvobození z područí zlého ducha

Lozanova pozornost věnovaná osvobození není náhodná. Je si vědom, že Ježíš poté, co strávil čtyřicet dní na poušti, začal nejen veřejně zvěstovat „nové království“ (srov. Mk 1,15), ale spolu s jeho slovní proklamací začal také uzdravovat. Byla to pro něho tak podstatná součást radostné zvěsti, že když se pak ptali Janovi učedníci, co mají říct Janu Křtiteli, dostali odpověď: „*Jděte, zvěstujte Janovi, co jste viděli a slyšeli: Slepí vidí, chromí chodí, malomocní jsou očišťováni, hluší slyší, mrtví*

⁵⁷ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 25-26.

⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 29.

vstávají, chudým se zvěstuje evangelium.“ (Lk 7,22) A nejinak tomu bylo s vyháněním zlých duchů. Tato Ježíšova služba je mnohem podstatnější, neboť ďábel se snažil a „snaží se strhnout člověka do své vzpoury proti Bohu“.⁵⁹ Ďábel je lhář od začátku,⁶⁰ on je otec lži (srov. Jan 8,44). Odhalit falešný „plán“, který má pro nás ďábel, není snadné. Adamovi a Evě překroutil Boží slova a přesvědčil je o opaku pravdy (srov. Gen 3,9-10). Důsledkem je, že se první lidé začali bát Boha a neměli už k němu láskyplný vztah jako před tím. Strach z Boha je přítomný rovněž v každém z nás, jednak kvůli prvotnímu hříchu, ale zasévá se také skrze lidi, často skrze ty, kteří symbolicky představují autoritu Boha, zvláště rodiče a vychovatele. Proto je třeba mít na zřeteli, že strach je při přímluvné modlitbě nejen častým jevem, ale silným protivníkem jejího pokroku.⁶¹

Protiváhu tomuto strachu Lozano spatřuje v identitě Božího dítěte a objasnění Božího plánu pro nás. Bůh se zjevil prostřednictvím Abraháma jako otec a jeho otcovství se lidem vyjevilo ještě plněji v jeho Synu Ježíši Kristu (srov. Žid 1,1-3). Ježíš zemřel za nás a vstal z mrtvých, „aby zmařil činy ďáblovy“ (1 Jan 3,8), aby nás znovu získal jako Boží děti. Ale není vždy snadné to přijmout. Lozano uvádí příklady, na nichž můžeme vysledovat neschopnost lidí přijmout pravdu o identitě Božího dítěte.⁶² Písmo svaté mluví doslova o hradbách, které blokují naše myšlení (srov. 2 Kor 10,4). A Lozano konstatuje, že naše myšlenky nám ne vždy říkají pravdu.⁶³ Proti komu vlastně bojujeme? „*Nevedeme svůj boj proti lidským nepřátelům, ale proti mocnostem, silám a všemu, co ovládá tento věk tmy, proti nadzemským duchům zla.*“ (Ef 6,12)

Základ osvobození člověka spočívá v tom, že se podřídíme Ježíši jako svému spasiteli.⁶⁴ On totiž už „porazil ďábla a zrušil naše dluhy.“⁶⁵ Pokud se Ježíš Kristus stal našim králem (srov. Mk 15,2), už žijeme pak v novém království a zabíráme nové území v našem životě a jsme vysvobozeni od nadvlády zlých duchů.

⁵⁹ Srov. KKC 414.

⁶⁰ N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 36., Viz též P. ESTRATE, *Miriam – malá Arabka*, s. 114.

⁶¹ Srov. F. MACNUTT, *Služba osvobozování od zlých duchů*, s. 209.

⁶² Srov. např. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 39.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 39.

⁶⁴ Srov. II. Vatikánský koncil, *Dei Verbum*, 3.

⁶⁵ N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 28.

2.1.2 Přijetí požehnání nebeského Otce

Osvobození ale není jediný cíl přímlybné modlitby. Je nutné přijmout též plnost požehnání od nebeského Otce, které spočívá na jeho Synu, abychom i my byli požehnání.⁶⁶ Všechna požehnání pochází od Boha. Bůh už na počátku lidem „požehnal a řekl jim: *’Plod’te a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.*“ (Gen 1,28) Požehnání znamená přát druhému dobro, hovořit o něm dobře, přivolávat k němu pokoj (srov. Jer 29,11).

Hebrejské slovo *baruk*, označující požehnání, nás ale vede ještě dál. Znamená také „zmocnit se někoho“, a tudíž nám ukazuje, že je třeba přidružit se ke Kristu, být jím uchvácení a stát se Ježíšovými učedníky.⁶⁷ Abychom od nebeského Otce skutečně získali plnost jeho požehnání, musíme být v Ježíšově škole, musíme se řídit jeho slovem a jeho příkladem. Spolu s ním vstoupit do domu Otce, vrátit se tam podobně jako synové z Ježíšova podobenství o dobrotivém otci (srov. Lk 15,11-32).

Neal Lozano na tomto podobenství jednak ukazuje, jaký je nebeský Otec, ale spolu s tím v jednání synů rozkrývá souvislosti, které se týkají nás a které během přímlybné modlitby nebo před ní implikují potřebu vykonat pokání.⁶⁸ Mladší bratr se podobá těm lidem, kteří si dělají to, co chtějí, i když vědí, že to, co konají je zcela jistě špatné. Jedná se vlastně o vzpouru nebo revoltu proti autoritám. Když pak dojde ke zlomu událostí, tito lidé se začnou rozpomínat na otcovský dům. Přímlybnou modlitbou je pak třeba podpořit návrat marnotratného syna. Mnoho uzdravení nastane právě díky tomu, že konáme pokání, odvracíme se od své pýchy a vracíme se do náruče našeho nebeského Otce. Zjišťujeme, že jsme milovanými Božími dětmi a zakoušíme, kdo skutečně Bůh je. Poznání lásky nebeského Otce je jedním z pilířů Lozanovy koncepce přímlybné modlitby.⁶⁹

Další postoj, který můžeme pozorovat, je syndrom staršího bratra.⁷⁰ Neraduje se společně s otcem z návratu mladšího bratra a odmítá zúčastnit se hostiny. Dokonce otci začne ledasco vyčítat (srov. Lk 15,29-31). Dlouho se zdálo, že je vše v pořádku, ale teď se ukazuje, že uvnitř má s něčím problém. Ve skutečnosti dělá

⁶⁶ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 29.

⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 29.

⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 56.

⁶⁹ Tamtéž, s. 60.

⁷⁰ Srov. N. LOZANO a M. LOZANO, *Otcovo srdce*, s. 37.

dobré věci ze špatných pohnutek.⁷¹ Bůh však zná i nejskrytější pohnutky člověka, zná srdce člověka (srov. 1 Sam 16,7) a dokáže ho uzdravit.

2.2 Projevy neodpuštění blokující přímluvnou modlitbu

V rámci etap osvobození z područí zlého ducha a přijetí požehnání nebeského Otce se při přímluvné modlitbě mohou odkrýt určité projevy, které pokrok v modlitbě blokují.

2.2.1 Příklady častých projevů neodpuštění

Neal Lozano zmiňuje celou řadu projevů neodpuštění. Vybereme jen ty z nich, které dle jeho zkušenosti výrazným způsobem člověka oddělují od upřímného odpuštění z celého srdce.

Neschopnost odpustit

To, že nedokážeme odpustit hned, se stává často. Pokud však ani po určitém čase nedospějeme k odpuštění, vzniká závažnější problém, který se nejednou i somatizuje:

Neschopnost odpustit sebou často nese duševní nerovnováhu, která v těle způsobuje obtíže jako například bolest srdce či hlavy, chrapot, bolest svalů nebo břicha. Nezapomeňte také, že neschopnost odpustit se dotýká emocí, narušuje jejich rovnováhu a vyvolává tělesný a duchovní neklid.⁷²

Neprojevování lásky

Nejmarkantnějším projevem neodpuštění je jednání bez lásky. Neal Lozano zdůrazňuje, že zdroj lásky je v Bohu.⁷³ K objasnění způsobu, jakým se čerpá z tohoto zdroje, využívá evangelijní zprávu o Ježíšově návštěvě u farizeje Šimona (srov. Lk 7,36-50). Poté, co se Šimon v duchu pohoršoval nad tím, že Ježíšovi jedna žena přišla pomazat nohy vzácným olejem (v. 37-39), vyprávěl Ježíš podobenství o odpuštění dluhů (v. 41-42), z něhož vyplynulo pojmenování faktu: více miluje ten,

⁷¹ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 62.

⁷² E. VELLA, *Uzdrav mě, Pane*, s. 72.

⁷³ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 80.

komu se více odpouští (srov. v. 43). Poté Ježíš obrátil pozornost k praktickým projevům lásky, protože chtěl ukázat, jaký vztah má k němu jeho hostitel a jaký vztah má k němu tato žena:

Pohled' na tu ženu! Vešel jsem do tvého domu, ale vodu na nohy jsi mi nepodal, ona však skropila mé nohy slzami a otřela je svými vlasy. Nepolíbil jsi mně, ale ona od té chvíle, co jsem vešel, nepřestala líbat mé nohy. Nepomazal jsi mou hlavu olejem, ona však vzácným olejem pomazala mé nohy. (Lk 7,44-46)

Kdo poznal velikost dluhu vůči Bohu, projevuje velkorysou lásku.⁷⁴ Proto je jediná rada na překonání nedostatku lásky: kdo chce více milovat, musí více odpouštět. Je moudřejší odpouštět každý dluh a tím plnit výzvu evangelia (srov. Lk 11,4). V modlitbě Páně se věřící denně prosí o odpuštění, protože také odpouštějí svým bližním. Pokud neodpouštíme, pak tyto dluhy nelásky nám otravují náš vlastní život.⁷⁵

Co je vlastně ta láska? Odpovědi v Písmu svatém nalezneme, že láska je Boží dar. Je to ta láska, která se vylévá do našich srdcí skrze Ducha svatého (srov. Řím 5,5). Ta láska se projevila nejvíce v Ježíši Kristu na kříži, který dal za nás svůj život. Láska je ale zároveň přikázání: „*Milujte své nepřátele. Dobře číňte těm, kteří vás nenávidí. Žehnejte těm, kteří vás proklínají, modlete se za ty, kteří vám ubližují.*“ (Lk 6,27-28)

Sv. Terezie od Ježíše vyzvedá Boží lásku jako korouhev. Boží láska je tak dobře uspořádaná, že doslova: „*změní nenávist a své příbuzné dokáže milovat jen v Bohu.*“⁷⁶ Je to její reakce na krátký verš z Písně Písní: „*On mě uvedl do domu vína, jeho prapor je nade mnou láska*“ (Pís 2,4)

Zloba

„*Zloba ochromuje síly člověka a velice mu škodí. Když nám někdo ublížil, našim spontánním sklonem je pečlivě uchovat vzpomínku na utržené zlo jako „fakturu“, kterou v příhodné chvíli zamáváme, abychom vyžádali účty a nechali druhého zaplatit, co je nám dlužen.*“⁷⁷

⁷⁴ N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 81.

⁷⁵ Srov. KKC 2844

⁷⁶ SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Nad velepísní a jiné spisy*, s. 13., Viz též V. BARÁTOVÁ, *Velká malá Terezie*, s. 17.

⁷⁷ J. PHILIPPE, *Vnitřní svoboda*, s. 53.

Nevyřešený hněv

Hřích neodpuštění se někdy může projevit navenek jako nevyřešený hněv. Apoštol Pavel nás s naléhavostí upozorňuje: „*Hněváte-li se, nehřešte. Nenechte nad svým hněvem zapadnout slunce a nedopřejte místa ďáblu.*“ (Ef 4,26-27) Bůh stvořil hněv pro situace, v nichž máme povzbuzovat ke spravedlnosti. Pokud se hněváme a děláme správnou věc, pak jsme v právu. Na druhou stranu nesmíme zapomenout na odpuštění, a tudíž je vždy potřeba zavčas najít narušený vztah s bližním. Pokud necháme „slunce zapadnout“, otevřeme se rozmrzelosti a hněv pouštíme dovnitř srdce.⁷⁸

Když tedy necháme vykvést hněv v našem srdci a nejsme schopni nebo nechceme odpustit, potom se hněv promění na myšlenky hledání pomsty, odplaty a nenávisti. Bůh nám dal svobodnou vůli a záleží na nás, zda to dopustíme, nebo ne. Vliv ďábla roste rovnoměrně s tím, jak budeme souhlasit s jeho lží, protože ďábel je otec lži (srov. Jan 8,44).

„Vyplatí se být v řeči čestní a pravdiví. Život každého člověka by měl být určován vášní pro pravdu. Zlomyslnost, nebo dokonce lež mohou „zabít“ úctu, dobrou pověst, obdiv, naději či nevinnost, přinést člověka k životu, který je poznamenán smutkem a samotou; mohou vytvořit poušť.“⁷⁹

Bůh Otce touží po tom, abys byl svobodný a dokázal odpustit. Touží, abys žil v důstojnosti Božího dítěte, protože je to jeho přání, když se opíráš o Boha a učíš se odpouštět, pak zůstaneš svobodným.⁸⁰ Apoštol Jan o tom hovoří zřetelně: „*Poznejte pravdu a pravda vás učiní svobodnými.*“ (J 8,32) Největší pravdou je zjevení Boží Trojice: zjevení Otce, Syna a Ducha svatého. Alžběta od Trojice napsala: „*Můj Bože v Trojici, tobě se klaním, pomoz mi úplně zapomenout na sebe, abych mohla spočinout v tobě, nehybná a pokojná, tak, jako by má duše už byla na věčnosti!*“⁸¹

2.2.2 Příčiny projevů neodpuštění

Neal Lozano se v praxi často setkává s určitými příčinami neodpuštění, které při přímělné modlitbě nebo před ní blokují proces vedoucí k odpuštění a způsobují,

⁷⁸ Srov. N. LOZANO a M. LOZANO, *Otcovo srdce*, s. 83.

⁷⁹ T. SOLDVINI, *Síla lži*, s. 23.

⁸⁰ Srov. N. LOZANO a M. LOZANO, *Otcovo srdce*, s. 239.

⁸¹ C. DE MEESTER, *Nebe v mé duši: Exerciie s Alžbětou od Trojice*, s. 138.

že nevnímáme potřebu odpustit nebo odpustit nedokážeme. Na některé z nich výslovně upozorňuje, protože se na ně při přímluvné modlitbě naráží.

Vytěsnění problému

Možná že jsme v minulosti zkoušeli odpustit, ale byli jsme neúspěšní. Tak na to raději zapomeneme a problém je tím vyřešen. Odpuštění pak ale nenastane, protože zapomenutím se jen rána zacelí, která symbolizuje neodpuštění.⁸²

Nedostatek víry

Pokud je neodpuštění silně zakořeněné a bolest, kterou vnímáme, je příliš intenzivní, pak je odpuštění z lidského hlediska doslova nemožné.⁸³ Jak z této situace najít východisko nám ukazuje Písmo svaté: „*U lidí je to nemožné, ale ne u Boha, vždyť u Boha je možné všechno.*“ (Mk 10,27) Nedostatek víry ve všemohoucího Boha je jednou z příčin neodpuštění, a proto máme prosit o více víry, která je darem od našeho Pána.

Touha po pomstě

V dnešní společnosti je běžné toužit po pomstě. Není zvykem usilovat o smíření, ale pomýšlet na odplatu, na vyrovnání účtů.⁸⁴ Proto je kolem nás i v nás tolik agresivity a nepokoje.

Pýcha

Rovněž pýcha bývá častou překážkou odpuštění.⁸⁵ V hloubi duše jsme přesvědčeni, že si musíme přece lásku od Boha zasloužit, proto i naši bližní si mají naše odpuštění také zasloužit. Fakticky to pak znamená, že začneme hledat sebeospravedlnění nebo výmluvy, proč druhému neodpustit.

Nevědomost o potřebnosti odpuštění

Neal Lozano popisuje skupinu věřících křesťanů, kteří žijí ve stavu trvalého neodpuštění jen proto, že neznají sílu odpuštění a nevědí, jak je odpuštění nezbytně potřebné k jejich uzdravení.⁸⁶

⁸² Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 70.

⁸³ Srov. tamtéž, s. 71.

⁸⁴ Srov. tamtéž, s. 72.

⁸⁵ Tamtéž, s. 73.

⁸⁶ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 72.

„Když byl Šimon malý, otec ho nutil být v místnosti, v níž měl pohlavní styk s jeho matkou. Později je otec opustil. Šimon byl rozzlobený, zraněný a zmatený. Když začal žít jako křesťan, měl potíže žít v čistotě. Přišel hledat pomoc a uslyšel o důležitosti odpuštění. Předtím ho nikdo nikdy nevedl k tomu, aby uvažoval o tom, že musí odpustit. Pomodlil se modlitbu odpuštění a odešel domů. Tam zjistil, že poprvé po mnoha letech se může dívat na rodinné fotografie.“⁸⁷

Přítom povědomí o potřebnosti odpuštění nám Písmo svaté zprostředkovává poměrně jasně. Nejednou se dokonce zarazíme nad radikalitou požadavku, který tlumočil Pán Ježíš Petrovi, když se ho otázal: „*Pane, kolikrát mám odpustit svému bratru, když proti mně zhřeší? Snad sedmkrát?*“ (Mt 18, 21) Číslo sedm v biblickém pojetí je číslo plnosti, to znamená, že Petr se ptá, zda má odpustit úplně. Ale Ježíš jde mnohem dál: „*Pravím ti, ne sedmkrát, ale až sedmdesátkrát sedm.*“ (Mt 18, 22) Sedmdesát sedmkrát znamená v biblické řeči neomezený počet. To znamená, že Ježíš chce, abychom žili v odpuštění trvale.⁸⁸ Aby odpuštění bylo naším životním stylem.

Nepochopení Božího odpuštění

Další překážka odpuštění, na kterou Lozano upozorňuje, je vykreslena v evangeliu o nemilosrdném sluhovi (srov. Mt 18,23-35). Mnoho křesťanů žije v církvi, učili se pravdám víry, žili morálně nezkaženým životem, ale nikdy se neodevzdali Spasiteli.⁸⁹ Nezažili hloubku svého hříchu, a tudíž ani nepoznali lásku nebeského Otce. Lozano se při interpretaci textu podobenství ve většině aspektů shoduje s všeobecně přijímaným výkladem pasáže,⁹⁰ jen s tím rozdílem, že dále domýšlí situaci uvěznění. Věznitel je ďábel a doba ve vězení, kterou tam strávíme, mu slouží k tomu, aby nás trápil. Nemilosrdný sluha bude ve svém vězení tak dlouho, dokud se nepromění jeho vztah ke králi a nezačne ho prosit o odpuštění. Domyšlením podobenství jde Lozanovi o to, abychom rezignovali na možnost splácení dluhu, který nejsme schopni splatit prakticky nikdy, a abychom Boží odpuštění přijali jako dar, který sami budeme rozdávat.

Jen tak je možné přijmout plnost Otcova odpuštění, aby Boží odpuštění mohlo proudit skrze nás jako požehnání pro všechny. Ježíš Kristus byl obětován za nás a naše hříchy a ukřižování je stále živou ránou v Božím srdci, které tak hodně trpělo.

⁸⁷ Tamtéž s. 72-73.

⁸⁸ Srov. tamtéž, s. 75., Srov. též R. CANTALAMESSA, *Biblické inspirace*, s. 36.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Viz část 1.2.1, obdobně jako K. Lachmanová.

Je to jednak hřích Adama a Evy, ale také náš hřích, který znovu zasazuje ránu do Božího srdce.⁹¹ Bůh ze svého velikého milosrdenství nám dal Spasitele, který trpěl za naše hříchy. Ovšem Ježíš, který byl ukřižovaný, je také obraz spravedlnosti a milosrdenství. Proto můžeme pochopit velikou Boží lásku k nám jen skrze Ježíšův kříž. Velikost odpuštění se stává velikostí Boží lásky.⁹²

Aby se pro bohatství Boží slávy ve vás Jeho Duchem posílil a upevnil „vnitřní člověk“ a aby Kristus skrze víru přebýval ve vašich srdcích, a tak abyste zakořenění v lásce mohli spolu se všemi bratřími pochopit, co je skutečná šířka a délka, výška i hloubka: poznat Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání, a dát se prostoupit vší plností Boží. (Ef 3,16-19)

Je potřeba se oprostít od názoru: „udělám to sám“ a začít myslet jinak: „Svěřuji se tvé lásce.“⁹³ „Nejsme jen souhrnem našich slabostí a hříchů. Jsme spíše souhrnem Otcovy lásky k nám a naši skutečné dispozice podobat se jeho Synu Ježíšovi“⁹⁴ Papež Jan Pavel II. hovořil o veliké lásce Boha Otce, která nás vede k napodobování jeho Syna Ježíše Krista, abychom zakoušeli jeho lásku.⁹⁵ Právě to má zapálit synergický efekt v myšlení člověka, že pokud nám Bůh Otec odpustil, pak i my máme sílu odpustit.

Bolest z odmítnutí a opuštěnosti

Nežrídka se Lozano setkává s neodpuštěním, které pramení z bolesti. Tato příčina, kde popisuje dopuštění jedné velmi vážené ženy, která se angažovala v církvi. Na tomto příkladu můžeme vidět, že neodpuštění je také rozšířeno mezi těmi, kteří se často angažují v církvi. Neznamená to však, že každý, kdo se v církvi angažuje, musí mít tento problém s neodpuštěním.

Odhadli jsme d'áblův plán. Odmítnutí a bolest z toho, že ji otec opustil, ji uvrhly do vězení. Svazovalo ji zranění a neodpuštění. Časem se totéž – a hluboký strach, že ji opustil další muž – opakovalo nejprve u manžela a potom v problémech se synem. Není to neobvyklé, že největší zranění našla zasunutá pod ostatními vzpomínkami.⁹⁶

⁹¹ Srov. KKC 545

⁹² Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 78.

⁹³ Tamtéž, s. 79.

⁹⁴ JAN PAVEL II., 17. Světové dny mládeže, Toronto. Cit. podle: N. LOZANO, M. LOZANO, *Otcovo srdce*, s. 67.

⁹⁵ Srov. tamtéž., s. 67.

⁹⁶ N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 83.

Už Ježíš na kříži se modlili ke svému Otci: „*Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.*“ (Lk 23,34) Pokud někdo má touhu odpustit, pak tajemství podle Neala Lozana je v ukřižovaném Kristu a je to právě Jeho slovo, ve kterém je jeho moc.⁹⁷

K odpuštění je potřeba dvou podmínek. První je ochota nebo chcete-li rozhodnutí odpustit a druhá podmínka je víra. Podle Pána Ježíše však stačí víra jako hořčičné zrnko, pak můžeme jednoduše i hory přenášet. Co pak je tou horou? Je to právě odpuštění, které to symbolizuje.⁹⁸ Podle svatého Ambrože je vysvětlení ke stejnému verši trochu odlišné:

*A taková víra, která by mohla hory rozkazem přenášet, není vůbec malá, ale veliká. Pán také po apoštolech nevyžaduje průměrnou víru, neboť ví, že bojují se zlými duchy, jež se nadmíru povyšují. Chceš vědět, jak velikou víru Pán požaduje? Přečti si u Apoštola: I kdybych měl víru v nejvyšší míře, takže bych hory přenášel.*⁹⁹

Podle Neala Lozana stačí malá víra, ale svatý Ambrož o stejné víře hovoří jako o víře v nejvyšší míře, pokud takovou víru mám, je to nejlepší predispozice k odpuštění a k tomu lze jen dodat Ježíšovými slovy, že s takovou vírou: „*Nic vám nebude nemožné*“ (Mt 17,20)

Někdy nelze z lidského hlediska odpustit, jednoduše protože nemám v srdci lásku potřebnou k odpuštění a člověk se cítí jako pokrytec. Pak je to otázka rozhodnutí nebo chcete-li vlastní vůle. Vždy se však jedná o svobodné rozhodnutí. Odpuštění z nátlaku bez svobodné vůle nelze přijmout. Pak přichází jediné důvěra, která označuje jinými slovy víru v našeho Pána Ježíše, který přímo hovoří z naléhavosti: „*Jestliže však neodpustíte lidem, ani váš Otec vám neodpustí vaše přestoupení.*“ (Mt 6,15)

2.3 Dopomáhání k odpuštění doprovázením

Neal Lozano na základě mnohaletých zkušeností s přímluvnou modlitbou vypracoval velmi komplexní metodiku, pomocí níž provází lidi klíčovými momenty křesťanského života. Nazývá ji **modlitba pěti klíčů**.¹⁰⁰ Jeho model přímluvné

⁹⁷ Srov. tamtéž., Viz. též R. CANTALAMESSA, *Biblické inspirace*, s. 39.

⁹⁸ Srov. N. LOZANO a M. LOZANO, *Otcovo srdce*, s. 213.

⁹⁹ D. VOPŘADA, *Svatý Ambrož a tajemství Krista*, s. 116.

¹⁰⁰ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 56.

modlitby se inspiroval veršem z knihy Zjevení: „*Hle, stojím přede dveřmi a tluču; zaslechne-li kdo můj hlas a otevře mi, vejdu k němu a budu s ním večeřet a on se mnou.*“ (Zj 3,20) V modlitbě pěti klíčů se jedná se o projití pomyslnými dveřmi, které můžeme spojit s osvobozením z určitého duchovního otroctví.

Symbolická řeč o dveřích osvobození dále pokračuje příměrem s pěti zámky, které mají svoje klíče. Dveře se zámky vymezují pět oddělených částí cesty, navazujících na sebe v přesně daném pořadí. Během přímluvné modlitby se musí postupně projít všemi úseky cesty a použít příslušné pomyslné klíče, aby mohly být otevřeny všechny dveře vedoucí k osvobození. Jednotlivé klíče stanovil takto:

1. Pokání a víra
2. Odpuštění
3. Zřeknutí se skutků vašich nepřátel
4. Setrvávání v moci, kterou máte v Kristu
5. Přijetí Božího požehnání pro vaši identitu a určení¹⁰¹

Tyto klíče otvírají život v hojnosti, jak to slíbil Ježíš Kristus, a také zavírají přístupové cesty, které mají zlí duchové do našeho života. Jinými slovy nám tato modlitba pěti klíčů otvírá nový život – život pro věčnost. Ježíš nás o tom ujišťuje slovy:

Všichni, které mi Otec dává, přijdou ke mně; a kdo ke mně přijde, toho nevyženu ven, neboť jsem sestoupil z nebe, ne abych činil vůli svou, ale činil vůli toho, který mě poslal; a jeho vůle jest, abych neztratil nikoho z těch, které mi dal, ale vzkřísil je v poslední den. Neboť to je vůle mého Otce, aby každý, kdo vidí Syna a věří v něho, měl život věčný, a já jej vzkřísím v poslední den. (J 6,37-40)

2.3.1 Šest kroků k odpuštění

Z celé širě Lozanovy modlitby pěti klíčů se budeme podrobněji věnovat jen klíči číslo 2, tj. otevření dveří odpuštění.¹⁰² Při přímluvné modlitbě dopomáhající k uplatnění tohoto klíče se používá šest kroků, jimiž se dospěje k odpuštění. Praxe doprovázení při těchto šesti krocích v rámci přímluvné modlitby se osvědčila jako účinný prostředek, dopomáhající odpuštění přijmout i udělit.¹⁰³

¹⁰¹ Srov. tamtéž, s. 84.

¹⁰² N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 56-57.

¹⁰³ Tamtéž, s. 84.

1. V prvním kroku je potřeba najít vhodného člověka, nejlépe přímluvce, který je duchovně zralý. Měl by mít také zkušenosti s odpuštěním ve svém duchovním životě a měl by mít za sebou duchovní zkoušky, jimiž si už prošel. Musí to být někdo, kdo je schopen soucítit s člověkem, který žije v neodpuštění. Příkladem velikých přímluvců může být Mojžíš:

„Na modlitbě člověka, který vede druhé, je něco velmi příznačného: přebývá v Boží blízkosti, a proto mívá jeho přímluva větší účinky. Kromě toho, že byl velkým starozákonním vůdcem, byl Mojžíš i mocným přímluvcem.“¹⁰⁴

2. *„Vstupte do jeho bran s díkyvdáním, do nádvoří jeho s chvalozpěvem!“* (Žl 100,4) Tento verš je hlavním motivem druhého kroku při vedení k odpuštění. Neal Lozano doporučuje v tomto kroku dobrořečit Bohu, chválit a děkovat za jeho milosrdenství. *„Neboť Hospodin je dobrý, jeho milosrdenství je věčné, jeho věrnost do všech pokolení!“* (Žl 100,5) Ve druhém kroku je třeba Boha chválit za jeho milosrdenství, které je věčné a lze se stoprocentně na ně spolehnout.

Matta el-Meskin upozorňuje na další rozměr chvály, na který se nesmí zapomenout: *„Duch svatý ví, oč se správně modlit, aby to Kristu a Otci bylo milé [...] To on inspiruje tvá slova a vdechuje do tvého srdce duchovní zanícení a horlivost.“¹⁰⁵* Plyne z toho důležitá rada k tomu, jak se modlit chvály, totiž abychom se v modlitbě jen odevzdali Duchu svatému, a on si modlitbu sám povede.

3. Třetí krok nás vybízí, abychom začali vnímat přítomnost Ježíše Krista. Jen on je dárce naší víry, je: *„Alfa i Omega, první i poslední, počátek i konec“* (Zj 22,13) Neal Lozano předpokládá, že jsi mu odevzdal svůj život a jako věřící křesťan ses s ním ztotožnil. Existují však ve tvém srdci oblasti, můžeme si to představit jako pokoje, do kterých jsi ještě Pána Ježíše nepustil, stále je považuješ za svoje území a trváš na tom. Podle Písma žije v nás Duch svatý a apoštol Pavel nám připomíná: *„Či snad nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, který ve vás přebývá a jež máte od Boha?“* (1 Kor 6,19)

¹⁰⁴ C. JOHN, *Pozvání k přímluvné modlitbě*, s. 82.

¹⁰⁵ M. EL-MESKIN, *Rady k modlitbě*, s. 34.

Neal Lozano nám nabízí příklad modlitby, jak se máme nahlas modlit: „*Pane Ježíši, prosím, odpusť mi, že se chci spasit sám, že ti nedůvěřuji.*“¹⁰⁶ Cílem této modlitby je pokořit se a uznat, že sám ze své moci nemohu spasit sám sebe.

Svatá Faustyna Kowalská, která dostala za úkol připomenout velikost Božího milosrdenství, pak první den ukazuje touhu Pána Ježíše po všech hříšnicích: „*Dnes mi přived' celé lidstvo, zvláště hříšníky, a ponoř je do moře mého milosrdenství. Tím mě utěšíš v hořkém zármutku, do něhož mě vrhá ztráta duší.*“¹⁰⁷ Ježíšovi je vlastní slitovávat se nad námi a odpouštět nám.

4. Ježíš na kříži vyslovil slova: „*Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.*“ (Lk 23,34) To je hlavní myšlenka čtvrtého kroku, který zve každého, aby se ztotožnil s těmito slovy. Bůh Otec je ochoten uvolnit moc těchto slov pro každého, kdo o to prosí. Neal Lozano přemýšlí nad utrpením, které prožíval Bůh Otec nad svým Synem, když byl ukřižován.

„*A když jsem uvažoval nad Ježíšovou obětí, ucítil jsem Otcovo srdce. Uvědomil jsem si jeho bolest nad utrpením a smrtí jeho Syna. Ježíš plakal nad smrtí Lazara, přestože věděl, že bude vzkříšen. Stejně tak Otec mohl plakat pro svého Syna, přestože věděl, že jeho plán je dobrý a skončí vítězstvím.*“¹⁰⁸

5. Pátý krok je nejvíce propracovaný a doslova nás vede odpuštěním v jednotlivých případech nebo situacích. Neal Lozano doporučuje vzpomenout si na člověka, který nám ublížil. Důležitý aspekt při tomto kroku je pocítit bolest. Je to bolest, kterou cítíme, když vzpomeneme na situaci nebo člověka, který nám ublížil. Neal Lozano tvrdí, že odpuštění se zakoření v nás, pokud odpouštíme z pozice bolesti. Pokud odpouštíme jen tak, a necítíme přitom bolest, neřeší se podstata problému.¹⁰⁹

Neal Lozano přímo vybízí, aby se vyslovovaly nahlas tyto slova odpuštění: „*V Ježíšově jménu odpouštím..., že...*“¹¹⁰ Máme vyslovit jméno člověka, anebo pokud ho neznáme, tak ho přesně popsat, a dále velmi konkrétně popsat, co odpouštím. Je potřeba přitom docela důležité popsat, co odpouštím, a také je

¹⁰⁶ N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 84., Viz též R. CANTALAMESSA, *Můj život ve službě Slova*, s. 28–29.

¹⁰⁷ F. KOWALSKÁ, *Deníček Boží milosrdenství v mé duši*, 1210, s. 462.

¹⁰⁸ N. LOZANO a M. LOZANO, *Otcovo srdce*, s. 96.

¹⁰⁹ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 85–86.

¹¹⁰ N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 85.

nutné to vyslovit nahlas. Neal Lozano doporučuje, aby přímluvce, který se účastní tohoto pátého kroku, vedl a pomáhal při modlitbě nacházet správná slova a dovedl se vcítit do druhého člověka. Například: „*Odpouštím... to, že jsi mně ponížil a odmítl jsi mě a mám pocit, že jsem nehodný.*“¹¹¹

Jestliže máme problém s vyslovením odpuštění, protože je bolest příliš veliká anebo zranění je tak hluboké, pak pomáhá rozhovor o této bolesti s Ježíšem Kristem. Musím v modlitbě dovolit, aby nás Ježíš vedl na to místo, kde je neodpuštění nebo zranění, a tím nás uzdravil.

Navrhl jsem to Lýdii, která nevěřila, že může svým rodičům odpustit, nebo dokonce jen tato slova jen vyslovit. Požádal jsem ji, aby řekla Ježíšovi, že je rozzlobená a zraněná. Později mi řekla, že zkusila říct: „Nechci jim odpustit“, ale místo toho vyšla slova: „Odpouštím svým rodičům.“ Když se modlila, Bůh v ní působil. Po vyslovení těchto slov začala plakat a vyjádřila lítost nad tím, že ji rodiče nikdy nemilovali a ani ji pořádně neznali. „Uvědomila jsem si, že byli nešťastní.“¹¹²

Během této modlitby je také potřeba prosit Boha, aby nás upozornil a ukazoval na další lidi, kterým jsme ještě neodpustili. Na začátku, to znamená u první modlitby, většinou stačí jeden až dva lidé, kterým dovedu odpustit. Z toho plyne ponaučení, že je vhodné tuto modlitbu opakovat, až dokážeme odpustit všem lidem, které máme na srdci.

„Asi šest měsíců předtím jsem poprosil jednoho člověka, aby se se mnou pomodlil za vnitřní uzdravení. Zeptal se mě, zda nepotřebuji něco odpustit svému otci. Takovou otázku jsem v tu chvíli nečekal. Řekl jsem, že ne, že na otce nemám špatné vzpomínky. Až teď, když jsem si ve svém nitru uvědomil, že vlastně neznám Boha Otce, jsem odkryl bolavou ránu způsobenou tím, že mi mnohé chybělo ve vztahu s vlastním otcem.“¹¹³

6. Poslední šestý krok by se dal nazvat *vděčnost Bohu* za odpuštění a získanou svobodu. Právě odpuštění nám dává svobodu, abychom mohli začít skutečně milovat, protože reálným ovocem odpuštění je láska.

Podle zkušenosti Neala Lozana někdy vyvstane problém, který způsobil citovou nebo duševní nerovnováhu, pak je potřeba najít někoho zkušenějšího, kdo

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ N. LOZANO a M. LOZANO, *Otcovo srdce*, s. 72.

má větší praxi s doprovázením během přímluvné modlitby a v modlitbě pěti klíčů pomůže pokračovat dál.

Daniel Ange se zmiňuje o radosti z odpuštění. Neexistuje bratrská radost bez vzájemného milosrdenství. Milosrdenství dovoluje člověku doslova ožít. Je to krásná něha a soucit s druhým člověkem.¹¹⁴ Svatý Pachomios jde ještě dál a ukazuje, že Boží Duch se zaraduje také při odpuštění:

Vrhneš se k nohám svého bratra se srdcem otevřeným, veselou tváří, radostným úsměvem, budeš zářit pokojem a usmívat se na svého bratra. Vytrysknou ti slzy, ze slz vzejde velká radost a mezi vámi dvěma zavládne mír. Duch Boží se také zaraduje a zvolá: „Blahoslavení tvůrci pokoje!“¹¹⁵

2.3.2 Odpuštění sobě

Velmi důležitým momentem k plnému odpuštění je odpustit sám sobě. Neal Lozano říká, že odpustit sám sobě znamená, že člověk je ve shodě s Bohem. Je podivuhodné, že jde ještě dále, myslí si, že netrváš na vyšších standardech než Bůh a nežádáš od sebe víc než on.¹¹⁶ Je to sice docela prosté, avšak značně náročné, protože vlastně odpouštíme sobě tak, jak Bůh odpouští nám. Dokonce lze jít ještě dál, totiž podobně, jako když si uvědomíme, že člověk, který nás urazil, je pro nás vlastně zdrojem požehnání, i v případě, když odpustíme sobě, můžeme toto požehnání vnímat.

Pocit viny může překážet během odpuštění sobě, proto nám apoštol Pavel píše: „Bůh však prokazuje svou lásku k nám tím, že Kristus za nás zemřel, když jsme ještě byli hříšní.“ (Řím 5,8) Proto během doprovázení je možné se spolehnout na tyto slova apoštola Pavla a povzbudit doprovázeného tím, že vina je smazána dopředu a že teď už stačí rozhodnout se odpustit. Starec Silván z Athosu to vyjádřil těmito slovy:

Pane, dej nám Adamovu kajícnost a svou svatou pokoru. Dej nám slzy nad našimi hříchy. Každá duše, která ztratila pokoj, musí činit pokání, a Pán ji odpustí hříchy. Kajícníkovi Pán daruje ráj a spolu s ním věčné království, sám sebe. Pak bude v duši opět vládnout radost a pokoj.¹¹⁷

¹¹⁴ Srov. D. ANGE, *Pramen Radosti*, s. 159.

¹¹⁵ PACHOMIOS, cit. podle: D ANGE, *Pramen Radosti*, s. 159.

¹¹⁶ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 87.

¹¹⁷ Cit. podle: M. EGGER *Spiritualita Starce Silvána*, s. 37.

3 Komparace pojetí K. Lachmanové a N. Lozana

Nyní se budeme věnovat srovnávání pojetí přímluvné modlitby a pohledu na blokující faktory odpuštění podle Kateřiny Lachmanové a podle Neala Lozana. Využijeme přitom podklady shromážděné v předchozích 2 kapitolách a ke zjištěným výsledkům zaujmeme kvalifikované hodnotící stanovisko.

3.1 Problematika pojetí přímluvné modlitby

Na základě podkladů z předchozích kapitol nejprve formulujeme charakteristiku pojetí přímluvné modlitby u obou autorů. Charakteristické rysy těchto pojetí pak následně budou základem komparativního vyhodnocování pohledu Kateřiny Lachmanové a Neala Lozana.

3.1.1 Charakteristika pojetí přímluvné modlitby u K. Lachmanové

Vnímání funkce přímluvné modlitby u Kateřiny Lachmanové je silně orientováno na službu druhým, tedy procesuálně. Vůdčí linií je princip „*berte na sebe břemena jedni druhých, a tak naplníte zákon Kristův*“ (Gal 6,2). Autorka zdůrazňuje, že přímluvná modlitba je v první řadě služba v církvi a tato služba je v současné době nesmírně důležitá. Současně však si je vědoma, že se jedná o tajemství, které je nad lidské chápání.¹¹⁸ Proto se na několika místech zmiňuje o dokonalém přímluvci, kterým je Ježíš Kristus. On se za nás stále přimlouvá (srov. Žid 7,25). On je tou pravou oporou, On je tím pravým přímluvcem. Ježíš Kristus se proto i dnes také přímo účastní každé přímluvné modlitby.¹¹⁹

¹¹⁸ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Síla přímluvné modlitby*, s. 11.

¹¹⁹ Srov. tamtéž, s. 19.

Každý přímluvce se tedy tajemným způsobem podílí na Kristově poslání, ale nejen to: Aby toho byl vůbec schopen, musí mít nejdříve podíl na Kristově lásce, na jeho žízni po spáse lidí. Tu si ale člověk nemůže dát sám, musí mu být darována skrze Kristova Ducha.¹²⁰

Druhým akcentem v pojetí přímluvné modlitby u Kateřiny Lachmanové je „*tajemství těla Kristova*“, tj. církve. Autorka díky tomu zdůrazňuje vzájemnou modlitbu jednoho člověka za druhého jako skutečnost, jíž se vyjadřuje sounáležitost v církevní komunitě. Jinými slovy můžeme zmíněný aspekt tajemství přímluvné modlitby vyjádřit principem formulovaným u apoštola Pavla: „*Jste údy jeho tajemného těla, jsme v něho „naroubování“, jsme s ním srostlí.*“ (srov. Řím 6,5) Kateřina Lachmanová v domýšlení tohoto aspektu jde ještě dále ke Stvořiteli a uvažuje o sounáležitosti nejen s lidským pokolením, ale také s celým stvořeným světem.¹²¹ Úlohu přímluvce spatřuje v roli prostředníka, který vstupuje mezi Boha a člověka, případně celý lid, jak ukazuje na příkladu starozákonního proroka Daniela, který se modlil za celý národ, zástupně vyznával hříchy lidu a spolu s modlitbou se také za všechny postil (srov. Dan 10,12-13). Přímluvci mají úkol donést ochrnutého člověka před Pána Ježíše (srov. Mk 2,3-12), protože on je hlavou svého těla a spása je vždy z iniciativy Boží lásky, nikoli kvůli aktivismu lidí.

Třetí výrazný akcent je položen na přímluvnou sílu slavení eucharistie. V otázce uzdravující moci svátosti eucharistie se Kateřina Lachmanová shoduje s mnoha dalšími autory, např. s Brieghe McKenna, která ve své knize svědčí o tom, co zažila při slavení eucharistie pod širým nebem v horách Jižní Ameriky. Popisuje uzdravení malého chlapce, kterého umístili pod stůl, na kterém se slavila eucharistie. Jaké překvapení bylo na konci mše svaté, když původně nemocný chlapec byl zcela zdrav – „*Duch zahalil svou mocí toho malého chlapce a chlapec byl proměněn.*“¹²²

Máme-li charakterizovat, co zastřešuje linii akcentů v pojetí přímluvné modlitby u K. Lachmanové a je jejich architektonickým principem, musíme připustit, že je to evidentně „**communio sanctorum**“. Právě toto společenství petrifikuje sounáležitost, projevující se vzájemným nesením břemen, organičností jednoho těla i proměňující silou eucharistie. A především eucharistie má výsadní konsekrační moc k budování církve jako tohoto společenství, jak je to patrné v komuniální epiklezi eucharistické modlitby¹²³ i mnoha dalších momentech slavení mše svaté.

¹²⁰ K. LACHMANOVÁ, *Síla přímluvné modlitby*, s. 24.

¹²¹ Tamtéž, s. 12

¹²² B. MCKENNA, *Zázraky se opravdu dějí*, s. 62.

¹²³ Srov. např. „[Otče!] A nás všechny, kdo přijímáme jeho tělo a krev, naplň jeho svatým Duchem, ať jsme jedno tělo a jedna duše v Kristu, našem Pánu.“ *Římský misál*, 3. eucharistická modlitba.

V neposlední řadě je eucharistie také vysoce efektivním nástrojem ke křesťanské anamnezi, tj. tomu abychom se znovu a znovu rozpomínali na svou křestní identitu Božích dětí a v ní nahlíželi důstojnost, kterou nám Bůh daroval. Proto ne neprávem K. Lachmanová příkládá eucharistii tak mimořádný význam.

3.1.2 Charakteristika pojetí přímluvné modlitby u N. Lozana

Neal Lozano při přímluvné modlitbě klade důraz na osvobození z moci temnoty. Míni tím zvláště osvobození od vlivu zlých duchů a jeho důsledků,¹²⁴ protože poznal, že právě oni bývají v pozadí za nejedním životním dramatem lidí.

Různá místa z evangelií (např. Lk 11,19-20, Mk 5,9) ukazují, že nejde o existenci jednoho ďábla, ale mnoha zlých duchů. Hlavním je však satan, odpůrce, nepřítel; a spolu s ním mnoho dalších, kterým pro jejich vzpouru a ztracení říkáme padlí andělé, jakkoliv byli stvořeni Bohem. Je to celý tajemný svět, rozvrácený nešťastným dramatem, o němž toho víme jen velmi málo.¹²⁵

Když Adam a Eva ztratili láskyplný vztah s Bohem, začali otročit strachu (srov. Gn 3,10). Proto Lozano ve svém přístupu k přímluvné modlitbě dává akcent právě na zlomení tohoto zakořeněného strachu a následné rozvíjení Božího dětství v nás (srov. Žid 1,1-3). V řadě příkladů popisuje doslova duchovní boj, který se při tom na pozadí přímluvné modlitby odehrává. Uvědomuje si, že nevedeme boj proti lidem, ale proti mocnostem temnoty (srov. Ef 6,12).

Vedli jsme Deboru, aby se zřekla duchů odmítnutí, opuštěnosti, strachu – duchů, kteří souviseli s tím, co nám v rozhovoru sdělila. Pomohli jsme ji získat pokoj a slíbili jsme, že se s ní budeme znovu modlit. Odešla povzbuzená.¹²⁶

Osvobození od vlivu zlých duchů je samozřejmě Božím dílem: „*On nás vysvobodil z moci tmy a přenesl do království svého milovaného Syna. V něm máme vykoupení a odpuštění hříchů.*“ (Kol 1,13-14) Přímluvná modlitba u Neala Lozana je proto postavena výslovně na Ježíši Kristu, Bohu a současně člověku, který nás jako nový Jozue vede do nebeského království.

¹²⁴ N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 18.

¹²⁵ PAVEL VI., Generální audience dne 15. listopadu 1972 na téma „Zbav nás od Zlého“. Cit. podle: N. LOZANO a M. LOZANO, *Otcovo srdce*, s. 67.

¹²⁶ N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 18.

Dalším specifikem přímlybné modlitby u Neala Lozana je důraz na vyprošení požehnání poté, co osvobozením došlo k uvolnění pout.¹²⁷ Požehnání nás totiž otvírá perspektivě života naplněného dobrem: „*To, co s vámi zamýšlím, znám jen já sám, je výrok Hospodinův, jsou to myšlenky o pokoji, nikoli o zlu, chci vám dát naději do budoucnosti.*“ (Jer 29,11) Komnaty lidského srdce nesmějí zůstat pouze vyčištěné (srov. Lk 11,25) – to není cíl přímlybné modlitby – ale člověk musí být naplněn Bohem a přijmout jeho obdarování. Proto i v pohledu Neala Lozana na přímlybnou modlitbu má požehnání od Boha Otce tak zásadní význam:

*Být osvobozen znamená, že byly odstraněny překážky, jež nám bránily přijmout dar, který byl pro nás připraven, a nyní se v Kristu pro nás stává skutečností Otcova láska a potvrzení.*¹²⁸

Požehnání je tedy vnímáno jako logický důsledek úplného osvobození. Neal Lozano je proto pokaždé v závěru přímlybné vyprošuje a výslovně požehnání pronáší nad každým člověkem, kterému slouží přímlybnou modlitbou, a to s vědomím, že:

*Slova mají duchovní moc. Požehnání v židovském smyslu znamená pronést slova, která zmocňují někoho, aby se mu dařilo a jeho život vzkvétal – slova, která dávají život a pokoj. Každé požehnání, které Otec pronesl svému Synu, patří i nám. Otec nám zjevuje, kým jsme.*¹²⁹

Vyslovení požehnání je tudíž jedním z klíčových momentů přímlybné modlitby. Neméně důležitá je skutečnost, že se jedná o požehnání Boha Otce. Neal Lozano si je vědom, že má-li se plně konstituovat naše křestní identita Božích dětí, nutně se musí vztahovat k Otci. Tak nás tomu učí přece i Ježíš modlitbou, kterou nám odkázal (srov. Mt 6,9).

Budeme-li chtít shrnout koncepci Lozanova pojetí přímlybné modlitby a charakterizovat ji pregnantněji, nemůžeme v ní nevidět výrazně baptismální strukturu, zrcadlíci se exemplárně v křestní slibu. Oba klíčové momenty tohoto slibu – odřeknutí se zlého a otevření se dobru – určují vůdčí linii Lozanova pojetí přímlybné modlitby natolik, že pokud abstrahujeme od jeho procesuálních postupů a technik, pak je evidentní, že **křestní struktura** jakožto klíčová platforma ke zrození

¹²⁷ N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 29.

¹²⁸ N. LOZANO a M. LOZANO, *Otcovo srdce*, s. 270.

¹²⁹ Tamtéž.

křesťanské identity je v Lozanově pojetí rovněž architektonickým principem přímluvné modlitby vedoucí k jejímu znovuzrození a obnově.

3.1.3 Srovnání pojetí přímluvné modlitby

Z řečeného je zřejmé, že u obou autorů se setkáváme s odlišným přístupem k přímluvné modlitbě. Kateřina Lachmanová ve svém přístupu zachovává výrazně **solidární** pozici, založenou na faktu, že všichni, kdo jsou začleněni do Kristova těla, jsou propojeni hlubokou sounáležitostí, jejímž logickým důsledkem je vzájemná služba. Přístup Neala Lozana je naproti tomu výrazně **autoritativní**, v první fázi zaměřený na celkové osvobození člověka Boží mocí, včetně osvobození od zlých duchů, a ve druhé – „postliberativní“ – fázi je jeho přístup finalizován předáním zmocnění pro život ve světle, a tedy i ne nevýznamným utvrzením v dobru.

Skutečnost, že Kateřina Lachmanová o autoritě v tomto smyslu nemluví, však neznamena, že při přímluvné modlitbě v jejím pojetí se autorita neuplatňuje. Autoritu však vnímá mnohem organičtěji v rámci celkové „proměny“, kterou v církvi žijeme, jak to dokumentuje zvláště její akcent na uzdravující moc svátosti eucharistie. Eucharistie pak právem figuruje v modlitební praxi Božího lidu jako excelentní integrativní nástroj, začleňující stále více do Kristova těla. A ne náhodou k témuž je zaměřeno Otcovo požehnání v Lozanově praxi modlitby pěti klíčů. Právem tedy můžeme konstatovat, že v obou přístupech se projevuje evidentní **paralelnost podstatných prvků přímluvné modlitby** a že používané realizační formy – byť na první pohled tak odlišné – jsou do značné míry komplementární.

3.2 Problematika příčin neodpuštění blokujících přímluvnou modlitbu

Specifikací pojetí koncepce přímluvné modlitby jsme si otevřeli pole pro zkoumání skutečností, které se do této modlitby vkládají. V předchozích kapitolách jsme věnovali pozornost vybraným projevům neodpuštění blokujícím přímluvnou modlitbu a jejich příčinám v pojetí K. Lachmanové a N. Lozana. Už při zběžném pohledu na jednotlivé projevy neodpuštění, které oba autoři uvádějí, je zřejmé, že se nejedná o výčet taxativní, ale o výčet exemplativní. Představení projevů neodpuštění má víceméně ilustrativní charakter, v němž kritériem pro konkrétní obsah příslušného výčtu je osobní zkušenost s určitou škálou projevů, s nimiž se každý

z autorů setkal při své službě přímluvnou modlitbou. K tomu navíc přistupuje způsob popisu, který je u obou autorů do značné míry popularizační, a tím ještě více zesiluje formální obdobu jednotlivých projevů neodpuštění. Díky tomu tyto výčty neskýtají dostatečný komparativní podklad pro vědecké srovnání, a proto se jim ani nebudeme věnovat. Tím však neříkáme, že při přímluvné modlitbě se mají projevy neodpuštění přehlížet, nebo je podceňovat. Právě naopak, velmi často mohou být užitečným vodítkem k dalšímu směřování průběhu přímluvné modlitby.

Budeme se ale věnovat problematice příčin neodpuštění blokujících přímluvnou modlitbu, neboť vzhledem do ní je do značné míry podmíněna vhodná pomoc, poskytovaná doprovázením. Jsme si vědomi komplexnosti a složitosti této problematiky, a proto v pohledu K. Lachmanové a N. Lozana nastíníme jen základní kontury jejich přístupů. Postupovat při srovnávání budeme obdobně, jako jsme u Kateřiny Lachmanové a Neala Lozana koncipovali zkoumání pojetí přímluvné modlitby. Vlastní srovnání vnímání příčin neodpuštění u obou autorů nám pak v další podkapitole následně umožní analyzovat specifičnost jejich přístupu v praxi doprovázení.

3.2.1 Charakteristika příčin uváděných K. Lachmanovou

První příčinou neodpuštění, která velmi často blokuje přímluvnou modlitbu, je **duchovní spoutanost**. Kateřina Lachmanová k objasnění, jak závažná tato příčina je, využívá obrazu vězení, jímž rozpracovala jednak aspekt charakterizovaný veršem ze žalmu 107: „*Seděli v temnotách šeré smrti, v železných poutech a v ponížení, neboť se vzepřeli tomu, co řekl Bůh*“ (Žl 107,10), ale především zvěst podobenství o nemilosrdném služebníkovi, který se nesmiloval, a proto skončil ve vězení: „*Služebníkovi zlý [...], neměl ses také ty smilovat nad tvým spoluslužebníkem, jako jsem se já smiloval nad tebou?*“ (Mt 18,32)

Druhou příčinou neodpuštění je lidská „**predispozice**“ **neodpouštět**. Autorka to vysvětluje s využitím příměru o posuzování druhých: „*Jak to že vidíš třísku v oku, ale trám ve vlastním oku nepozoruješ?*“ (Mt 7,3) a jakoby jedním dechem dodává, že často zapomínáme na velkou amnestii, kterou nám Bůh velkoryse udělil. Dále pak hovoří o odblokování modlitby:

Konkrétní příběhy ze života ukazují, že odpuštění mnohdy „odblokuje“ přímluvnou modlitbu, takže třeba po letech přichází v situaci viditelný obrat k lepšímu. Bohužel platí i opak – neodpuštění bývá jedním z nejčastějších důvodů nevyslyšených modliteb.¹³⁰

¹³⁰ K. LACHMANOVÁ, *Síla přímluvné modlitby*, s. 60.

Třetí výraznou příčinou neodpuštění je „**spravedlivý hněv**“. Kateřina Lachmanová rozkrývá jeho podstatu pomocí řady biblických konotací, např. když Ježíš zpřevracel stoly směnárníkům (srov. Mt 21,10-17), měl hněvivý pohled kvůli pokrytectví farizeů (srov. Mk 3,1-6) nebo mírnil hněv učedníků (srov. Lk 9,55-56), a jasně ukazuje, že je nesmírně důležité vědět, kdo anebo co nás k hněvu pudí – zda se jedná o Ducha svatého, nebo ne. Zda je to hněv, k němuž nás pohání láska k bližnímu, anebo vlastní egoismus, omezenost a pýcha. Z toho důvodu klade obzvláštní důraz na rozlišování duchů a na to, kterým duchem jsme vedeni, zda Duchem svatým, anebo zlým duchem,¹³¹ případně zda nás nestravuje až téměř fanatická „horlivost“ či něco jiného, co nás strhuje k hříchu. Jak dobré je znát, jakého jsme ducha!

Další příčinou neodpuštění může být **smysl pro spravedlivost**. Důvod k neodpuštění je maskován odsuzováním viníků a soucitem s nevinnými lidmi, kterým bylo ublíženo. Avšak soud patří Bohu (srov. Sk 10,26,42-43) a Pán Ježíš nás prosí, abychom milovali i své nepřátele. Odpustit velké přehmaty v historii, s tím nemáme problém, ale odpustit nespravedlnost ve své rodině a speciálně u dětí, to je velikým problémem.¹³² Odpovědí na tuto problematiku má být to, co doporučuje Ježíš: máme se modlit za své nepřátele (srov. Mt 5,44) a učit se se milovat (srov. Mt 5,44). Ježíš přece odpustil na kříži svým mučitelům (srov. Lk 23,34), tak i my si to berme za vzor ve chvíli, když máme odpustit to, co je podle Kateřiny Lachmanové neodpuštělné. Aby nás neparalyzoval nezájmem o odpuštění, je třeba opravdu se setkat s Ježíšem a zažít ten proměňující okamžik, který zažil Zacheus, když ho Ježíš oslovil a vešel do jeho domu (srov. Lk 19,5-8). A pokud druhý člověk nemá zájem o naše odpuštění, pak Kateřina Lachmanová doporučuje po vzoru Pána Ježíše odpustit i navzdory tomuto nezájmu: „*Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.*“ (Lk 23,34) Když si však druhý člověk svou vinu uvědomuje, pak je velmi příhodné sdělit mu svoje odpuštění osobně.¹³³

Další příčinou neodpuštění je **licoměrnost**. K. Lachmanová tento postoj označuje biblickým obrazem „obílené hroby“ (srov. Mt 23,27). Je to druh přetvářky, kdy navenek je vše odpuštěno, ale uvnitř srdce se pouze rána čímsi překryla, ale neodpuštění zůstalo. Výsledkem je neřešení neodpuštění a až panický strach otevřít

¹³¹ Ilustruje to na příkladu Saula, kterého sužoval zlý duch (srov. 1 Sam 16,14-16). K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 26.

¹³² Srov. K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 30.

¹³³ Srov. tamtéž, s. 32.

zahnisanou zjizvenou ránu. Právě neschopnost velkodušného odpouštění je příčinou nemožnosti žít život Božího dítěte.

Některé situace v lidském životě nás doslova přerůstají, a proto Kateřina Lachmanová používá termín neodpuštělné věci, které nás přesahují. Řešením k překonání jejich paralyzujícího vlivu podle autorky je napojení se na Ježíše a čerpání jeho lásky, a to zvláště ve chvílích, kdy můžeme přijmout lásku lidskou. Můžeme však přijímat Boží lásku, která je nám vlévána do srdce skrze Ducha svatého (srov. Řím 5,5). A právem se můžeme se starcem Silvánem modlit:

Pane, daruj nám Ducha svatého! Vněm tě budeme slavit dnem i nocí, neboť tělo je slabé, ale tvůj Duch je silný a dává sílu pracovat pro tebe. Utvrzuje mysl v lásce k tobě a dává dokonalý pokoj v tobě. Duch svatý se velice podobá pozorné a laskavé matce. Jako matka miluje své dítě a slitovává se nad ním, tak i Duch svatý se slitovává nad námi, odpouští, uzdravuje, poučuje a dává nám milost.¹³⁴

Situace, které nás přerůstají, se zdají být neodpuštělné a z lidského pohledu neřešitelné. Kateřina Lachmanová se v tomto tématu neodpuštění obrací na nekonečnou Boží lásku s jasným vědomím, že „*láska je z Boha*“ (1 Jan 4,7) a opírá se o důvěrný vztah s Bohem, který do našich srdcí vlévá lásku (srov. Řím 5,5).

Neodpuštění nejednou vzniká z docela malicherných věcí, které často vzhází z různých tradic, kultur a zvyků. Sřet mezi starou a novou generací je právě toho příkladem. Řešením je rozvíjet schopnost tolerovat názory druhého člověka a umět ho přijmout takového, jaký je. V praxi to vyžaduje překonat **vlastní egoismus**. Egoismus pramení z pýchy a je spolu s ní obecnou příčinou neodpuštění.

3.2.2 Charakteristika příčin uváděných N. Lozanem

První závažnou příčinou neodpuštění, na níž jsme N. Lozanem upozorňováni, je **nedostatek víry**. Je to prastarý problém lidstva, k němuž se v dějinách znovu a znovu vracíme. I sám Ježíš mnohokrát víru u lidí probouzel, povzbuzoval k ní a poskytl ji garanci Boží autoritou: „*U lidí je to nemožné, ale ne u Boha, vždyť u Boha je možné všechno.*“ (Mk 10,27) Lozano proto doporučuje prosit o větší víru, která je zároveň darem našeho Boha.

Druhou příčinou neodpuštění je **nespravedlnost**. Je to vlastně opak ctnosti spravedlnosti a projevuje se přítomností „*touhy po pomstě*“ nebo po odplatě, která je

¹³⁴ M. EGGER, *Spiritualita starce Silvána*, s. 20.

opakem spravedlnosti. Neal Lozano uvádí Šimonův příběh, na němž ukazuje, jak dlouho lze žít v neodpuštění, přestože jsme křesťané. Šimon dokázal odpustit až po mnoha letech, a teprve pak se stal svobodným.¹³⁵

Třetí příčinou neodpuštění je **pýcha**. Pýcha je pro odpuštění urputnou překážkou. Neal Lozano doporučuje, aby se překonávala pravidelnou modlitbou Páně (srov. Lk 11,4) a také rozhodnutím splácet každodenně svůj dluh pokory, a tak se učit odpouštět. Pokud nebudeme pýchu soustavně vykořeňovat, napáchá v našem životě nedozírné škody. Lozano to ukazuje na příběhu Lýdie:

Když jsem mluvil o odpuštění, Lýdii zaplavil vztek, protože si uvědomila, že její děti mají pravdu. Nedokázala jim projevít svou lásku – a obviňovala z toho své rodiče. „Padesát let jsem žila špatným životem,“ řekla. [...] „Když uvažuji o tom, jak jsem padesát let žila a kolik zla jsem spáchala, jsem tak rozzlobená, že nedokážu odpustit.“¹³⁶

Další příčinou, již se Lozano výslovně věnuje, je **nepochopení velikosti Božího odpuštění**. Doporučuje odevzdat se cele Spasiteli, a tak zažít velikost svého hříchu a poznat hloubku lásky nebeského Otce. Ilustračním příkladem k tomu je podobenství o nemilosrdném sluhovi (Mt 18,23-35).

„Bůh nepřijímá oběť těch, kteří rozdmýchávají rozdělení; říká jim, aby nechali oběť na oltáři a nejprve se šli smířit se svými bratry. Bůh chce, abychom ho usmířovali modlitbami, které stoupají ze srdcí naplněných pokojem. Co nejvíce Boha zavazuje je náš pokoj, naše svornost, jednota celého lidu věřících v Otci, v Synu a v Duchu svatém.“¹³⁷

Upozorňuje nás také na důvod neodpuštění kvůli nepochopení velikosti a moci kříže, na kterém byl ukřižován Pán Ježíš. Vrací se při tom k myšlence plnosti požehnání Boha Otce a vysvětluje důležitost a velikost našeho Spasitele Ježíše Krista. Jedině skrze Ježíšův kříž můžeme pochopit velikost odpuštění a význam Boží lásky (srov. Ef 3,16-19).

Další příčinou neodpuštění zdůrazňovanou Nealem Lozanem je nedostatek Boží lásky. Autor se odkazuje na příběh hříšnice, která před smrtí Pána Ježíše pomazala jeho nohy vzácným olejem (srov. Lk 7,37-38). Ten, kdo poznal velikost svého dluhu, tak ten projevuje velkorysou lásku.

¹³⁵ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 71.

¹³⁶ Tamtéž, s. 70.

¹³⁷ Srov. sv. CYPRIÁN KARTAGINSKÝ, *De oratione dominica*, 23: PL 4, 535C-536A. Cit. podle: KKC 2845.

Další příčinou neodpuštění může být nevyřešený **hněv**. Neal Lozano se odvolává na slova apoštola Pavla, která jasně říkají: „*Nenechte nad svým hněvem zapadnout slunce a nedopřejte místa ďáblu.*“ (Ef 4,26-27) Lozano konstatuje, že vliv ďábla roste přímou úměrou podle našeho souhlasu s jeho lží¹³⁸ (srov. též Jan 8,44).

Další příčinou, kvůli níž nedochází k odpuštění a bývá blokována přímluvná modlitba, je **nedostatek Boží lásky**. Příkladem v Lukášově evangeliu Ježíš přibližuje situaci, kdo více miluje, zda farizej Šimon nebo hříšná žena (srov. Lk 7,44-46) Odpovědí je, že ten miluje více, kdo zná velkorysost odpuštěných hříchů.

Ale co mám dělat, pokud odpustit nelze z lidského hlediska? Neal Lozano potom doporučuje použít vůli a rozhodnutí odpustit. Někteří lidé se v těchto situacích chovají jako pokrytci, navenek chtějí odpustit, ale uvnitř srdce jsou proti tomu.

Někteří lidé mi říkají: „Mohu ta slova vyslovit, ale cítím se jako pokrytec, protože odpuštění v mém srdci není.“ V některých případech opravdu není odpuštění lidsky možné. Dokážeme pouze vykonat skutek vůle, vyslovit slova (která narušují moc nepřítelů) a důvěřovat Pánu, že dokoná ostatní.“¹³⁹

Jak pracovat s hněvem, který také signalizuje neodpuštění podle Neala Lozana. Nesmíme nechat nad našim hněvem zapadnout slunce, jak doporučuje apoštol Pavel (srov. Ef 4,26-27). Jakmile každý den se nesnažím odpouštět a nesmírím se se svým bližním, pak se hněv mění na pomstu a tím se otevírám hříchu a také ďáblu.

„Jedním z nejvězdnějších duchů hříchů, na které narážíme, je duch neodpuštění. Pro nás všechny je těžké plnit Kristovo přikázání odpouštět nepřítelům. Když se ale pořád zabýváme svými zraněními a necháváme volný průchod hořkosti a touze po pomstě, může to dojít až tak daleko, že do nás vstoupí duch neodpuštění.“¹⁴⁰

Neal Lozano, podobně jako jiní autoři, např. Francis MacNutt,¹⁴¹ jasně hovoří rovněž o tom, že některé oblasti našeho života okupuje **duch neodpuštění** a brání nám v odpuštění. Díky tomu zpravidla blokuje také řadu dalších oblastí našeho života. Tváří v tvář této skutečnosti Neal Lozano zdůrazňuje význam vůle a naše

¹³⁸ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 39.

¹³⁹ Tamtéž, s. 83.

¹⁴⁰ F. MAC NUTT, *Služba osvobozování od zlých duchů*, s. 219.

¹⁴¹ Viz F. MACNUTT, *Služba osvobozování od zlých duchů*, s. 175.

rozhodnutí odpustit. Pokud se člověk naučí odpouštět, stává se svobodným a hřích ho už nezotročuje (srov. J 8,32).

Možná jste ještě neodpustili své matce nebo otci (i když už třeba zemřeli) nebo někomu, kdo vás v dětství zneužil, či zpovědníkovi, který byl na vás při zpovědi rozhněvaný a nezdvorný, anebo lékaři, který vás činil odpovědnými za něčí nebo za tělesné postižení vaše či vám blízké osoby. Držet se daleko od člověka, který vám ublížil, ale k uzdravení nestačí.¹⁴²

3.2.3 Srovnání příčin neodpuštění blokujících přímluvnou modlitbu

Hodnotící pohled na výčty příčin neodpuštění uváděné K. Lachmanovou a N. Lozanem nám odkrývá antropologicko-teologální četbu vnímání problematiky. Patrné je samozřejmě i určité zobecnění a teologická reflexe, která koresponduje s jejich odbornou kvalifikací.

U K. Lachmanové je frekventovanější vnímání antropologické. V jejím výčtu to dokumentují příčiny, které bezprostředně souvisí s určitými lidskými dispozicemi, jako je například predispozice neodpouštět, lidsky nahlížený spravedlivý hněv, smysl pro spravedlnost, licoměrnost a lidský egoismus. Naproti tomu Lozanův výčet příčin neodpuštění se profiluje výrazněji v teologických kategoriích. Nedostatek víry, lásky a spravedlnosti nás odkazuje do oblasti ctností, do oblasti neřestí a hříchů pak pýcha a hněv. Logicky pak z toho vyplývá důraz na intelekt a vůli jakožto hybné principy ctností. Nepřekvapí nás proto ani, že Lozano jako příčinu neodpuštění výslovně uvádí i nepochopení („ignorantia“) velikosti odpuštění a neznalost moci Kristova kříže. Intelekt i vůle jsou totiž mohutnosti lidského ducha, jsou vzájemně propojeny a spolupůsobí při aktivizaci ctností.

Lozanovým specifikem je výslovný akcent na ducha neodpuštění. Tato duchová příčina skutečnosti neodpuštění i díky praxi, kterou prošel, dostala skutečnou váhu a náležitou pozornost, kterou jí věnuje při přímluvné modlitbě. Nemůžeme však říct, že by K. Lachmanová o této problematice nevěděla. Její „duchovní spoutanost“, obrazně vyjadřovaná vězením, zahrnuje – byť ne explicitně – i vliv zlých duchů. Také její apel k „rozlišování duchů“ rámcově integruje sféru vlivu zlých duchů, i když je primárně zaměřen na posouzení, zda daná věc je v souladu s Duchem Božím.

¹⁴² E. VELLA, *Uzdrav mě, Pane*, s. 72.

Ze srovnání příčin neodpuštění, které oba autoři uvádějí, vyplývá jedno důležité zjištění: v těchto příčinách se promítají duchovní, duševní i somatické vlivy. Pro přímluvnou modlitbu je proto nutné zvolit celostní přístup ke službě člověku, který vyhledal modlitební podporu, a nejinak je tomu i s pomocí poskytovanou doprovázením.

3.3 Problematika dopomáhání k odpuštění doprovázením

Problematiku dopomáhání k odpuštění doprovázením během přímluvné modlitby budeme opět zkoumat se zřetelem k pojetí K. Lachmanové a N. Lozana. Kýženým výsledkem, k němuž by toto doprovázení mělo dopomáhat, je stimulovat procesy, jež vedou k organickému, neboli celostnímu odpuštění.

3.3.1 Charakteristika dopomáhání k odpuštění podle K. Lachmanové

Kateřina Lachmanová představuje pomyslnou zeď, jako něco, co blokuje odpuštění mezi člověkem a Bohem, a právě naše hříchy jsou tou pomyslnou zdí, která stojí mezi mnou a Bohem. Jak tedy dopomoci k odpuštění, když existuje blokáce, která nedovoluje odpustit, aby modlitba mohla vyrazit jako jitřenka (srov. Iz 58,9). Autorka ukazuje, že právě hříchy a naše nepravosti jsou tím, co nás odděluje od Boha a spolu s Eliášem Vellou zdůrazňuje, že důležité je také rozhodnutí, aby modlitba mohla „dorazit“ ke tvému Otci:

Proto se otevři, abys mohl zakusit lásku. Dokud se neodhodlám udělat totéž co marnotratný syn, když řekl: „Vstanu a půjdu ke svému otci“, nikdy nebudu schopen pocítit Otcovo objetí. A toto objetí je počátkem i vrcholem mnoha dalších uzdravení. Otec je odpovědí na řadu otázek a problémů, které provázejí můj život.¹⁴³

Prvním modelem doprovázení je pomoc v rodině, kde je **nefunkční modlitba**. Autorka ho ukazuje na příkladu blokování modlitby neodpuštěním právě v rodině. Skutečnost toho, že člověk si nikdy neuvědomuje riziko neodpuštění je veliká, a právě upozornění na fakt dlouhodobého až skrytého neodpuštění uvolní cestu

¹⁴³ E. VELLA, *Uzdrav mě, Pane*, s. 103.

k odpuštění. Nefunkční modlitba je tedy důsledkem i skrytým symptomem nevyřešeného nebo nerozpoznaného neodpuštění.

Druhým modelem doprovázení je **pomoc k vyjevení lidí**, kterým jsem neodpustil. K. Lachmanová v těchto a jiných případech používá během rozhovoru tzv. „domácí úkol“, který vede ke zpytování svědomí a vzpomínání na lidi, kterým jsem ještě neodpustil. U tohoto modelu předchází rozhovor během přímluvné modlitby, který před tím povzbuzuje k větší víře a dále prosba o Ducha svatého, který je nápomocen vyjevit konkrétní situace a lidi, se kterými žijí v neodpuštění.

Jak zhojit zjizvené rány,¹⁴⁴ které představují neodpuštění, k nimž došlo před dlouhým časem. Vždyť „*Hospodinova ruka není krátká ke spasení*“ (Iz 59,1) a Ježíš nás zve ke společnému stolu. Autorka nabízí cestu doprovázení skrze **přítomnost Ježíše Krista**, který se raduje nad každým obráceným hříšníkem.¹⁴⁵ Nabídnout své hříchy před Ježíšem a vyznat je, to je cesta, jak zhojit zjizvené rány podle autorky. Podobně, ale poněkud jiným způsobem, to popisuje Terezie z Lisieux:

Ano, cítím, že i kdybych měla na svědomí všechny hříchy, které lze spáchat, se zkroušeným srdcem bych šla a vrhla se Ježíšovi do náručí, protože vím, jak moc má rád marnotratné dítě, které se k němu vrací“¹⁴⁶

Podle Kateřiny Lachmanové existuje ještě jeden model pomoci k odpuštění, a tím je **eucharistie**. Ježíš Kristus je v eucharistii přítomen pod způsobou chleba a vína a je největším dobrem pro celou církev, buduje ji jako svoje tělo a oživuje ji Duchem svatým. Právě eucharistii K. Lachmanová přirovnává k „atomové bombě“.¹⁴⁷ Skrze ni máme přistupovat ke svým bližním pomocí pohledu víry, jsme schopni vidět v nich Krista a přijímat je s vírou a láskou. Spoléhání na věrnost Boha a Jeho Lásku, která všechny nezaslouženě objímá, je agapickým principem doprovázení K. Lachmanové.¹⁴⁸

¹⁴⁴ T. SOLDVINI, *Síla lži*, s. 39.

¹⁴⁵ Srov. KKC 545.

¹⁴⁶ TEREZIE Z LISIEUX, *Příběh jedné duše*, s. 330.

¹⁴⁷ Srov. K. LACHMANOVÁ, *Vězení s klíčem uvnitř*, s. 48.

¹⁴⁸ Srov. tamtéž, s. 49.

3.3.2 Charakteristika dopomáhání k odpuštění podle N. Lozana

Neal Lozano vypracoval komplexní metodiku modlitby, kterou nazývá **modlitba pěti klíčů** a jejímž formálním kompozičním náhledem je obraz Ježíše, jak stojí u dveří a klepe (srov. Zj 3,20). Z celé šíře této metodiky se budeme věnovat pouze otevírání dveří odpuštění,¹⁴⁹ a to v šesti krocích, jak je Lozano stanovil. Autor nás jimi přímo exaktně vede k tomu, jak dopomáhat člověku a vést ho k přijetí odpuštění podle charakteristických činností:

První krok doprovázení předpokládá existenci zkušeného a zkouškami protřelého přímluvce, který vede celé doprovázení. Podobně jako Mojžíš vedl izraelský lid z Egypta, tak Lozano předpokládá vyhledání přímluvce, který doprovází a dopomáhá k odpuštění.

Chvála, děkování a dobrořečení Bohu je další nutnou podmínkou, které nás vede druhým krokem doprovázení. N. Lozano spoléhá na Boží milosrdenství s vědomím, že: „*Hospodin je dobrý, jeho milosrdenství je věčné, jeho věrnost do všech pokolení!*“ (Žl 100,5) Spolehnutí se na vedení v modlitbě Duchem svatým je předpokladem této části doprovázení.

Hospodine, celým svým srdcem ti vzdávám chválu, o všech divuplných činech tvých chci vypravovat. Budu se radovat, já sotem tě oslavovat, tvému jménu, Nejvyšší pět žalmy. Moji nepřátelé obrátí se nazpět, upadnou a zhynou před tvou tváří, protože mi zjednal právo, obhájils mě, usedl jsi na trůn, soudce spravedlivý. (Žl 9,2-5)

Víra v přítomnost Ježíše Krista je třetím krokem během doprovázení u Neala Lozana. Klade důraz na otevření těch území ve tvém srdci, které jsi ještě neodevzdal Pánu Ježíši a vlastnický na nich trváš, a upozorňuje na přítomnost Ducha svatého v nás: „*Či snad nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, který ve vás přebývá a ježž máte od Boha?*“ (1 Kor 6,19) Opustit své samospasitelné myšlenky a ponořit se do moře Božího milosrdenství,¹⁵⁰ je hlavním úkolem během doprovázení.

Ztotožnit se s myšlenkou, kterou vyslovil Ježíš na kříži: „*Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí*“ (Lk 23,34), a tím uvolnit moc těchto slov pro každého, je čtvrtým krokem doprovázení.

¹⁴⁹ Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 56–57.

¹⁵⁰ F. KOWALSKÁ, *Deníček Boží milosrdenství v mé duši*, 1210, s. 462., Viz též K. LACHMANOVÁ, *O milosrdenství*, s. 8.

Ale pravý prostředník, jehož jsi ve svém skrytém milosrdenství ukázal pokorným a poslal, aby jeho příkladem se naučili pokoře, onen prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Ježíš Kristus, se objevil mezi smrtelnými hříšníky a nesmrtelným Spravedlivým, smrtelný s lidmi, spravedlivý s Bohem; aby, jelikož odplata spravedlnosti jest život a pokoj, svou spravedlností, která jej spojovala s Bohem, zmařil smrt ospravedlněných hříšníků, kterou s nimi chtěl mít společnou.¹⁵¹

Vzpomenout si konkrétně na člověka, který nám ublížil, nebo na situaci v jednotlivých případech neodpuštění je pátým nejvíce propracovaným krokem během doprovázení. N. Lozano klade důraz na odpuštění z pozice bolesti, aby byla vyřešena podstata problému.¹⁵² Nahlas vyslovená prosba za odpuštění a konkrétně uvedené situace jsou důležitou podmínkou během doprovázení. Role přímlyvce je podle autora nezastupitelná, a pokud odpuštění přesahuje člověka, Neal Lozano nabádá rozhovor s Ježíšem o této bolesti. Zkušenosti ukazují, že je nutné tento krok doprovázení opakovat, protože některá odpuštění jsou z lidského pohledu nemožná.

Získána svoboda a **vděčnost Bohu** po těchto krocích je posledním šestým krokem doprovázení, abychom mohli začít skutečně milovat, protože ovocem odpuštění je láska. Cílem doprovázení je získání svobody a lásky z vděčnosti Bohu.

Posledním způsobem doprovázení je **odpustit sám sobě**. Jen tehdy je člověk ve shodě s Bohem a netrvá na vyšších standardech než Bůh. Pocit viny překáží během odpuštění sobě, proto nás Pavel upozorňuje: „*Bůh však prokazuje svou lásku k nám tím, že Kristus za nás zemřel, když jsme ještě byli hříšní.*“ (Řím 5,8)

3.3.3 Srovnání dopomáhání k odpuštění

Přestože zkušenosti obou autorů a jejich metodiky doprovázení se liší, můžeme v jejich přístupech i praktickém poskytování pomoci najít několik paralelních prvků, uplatňovaných při doprovázení k odpuštění.

Kateřina Lachmanová ve své metodice dopomáhání je silně orientována na solidární přístup a citlivé lidské vnímání, které se projevuje ve vzájemné službě, Její pojetí je tudíž primárně charakterizováno začleňováním do Kristova těla. Příkladem je doprovázení k odpuštění jako pomoc rodině, v níž je nefunkční modlitba. Dalším aspektem, který naznačuje solidárnost, je spolupráce při zpytování svědomí, aby doprovázení vedlo k vyjevení lidí, na které jsme zapomněli s odpuštěním.

¹⁵¹ AUGUSTINUS AURELIUS, *Vyznání*, s. 371.

¹⁵² Srov. N. LOZANO, *Pět klíčů modlitby za osvobození*, s. 85-86.

V souvislosti s nutností zhojení zjizvených ran K. Lachmanová doprovázení koncipuje christocentricky. Jeho agapický rozměr je příhodně rozvíjen doprovázením k eucharistickému stolu a ujasňováním vědomí o uzdravující síle eucharistie.

Lozanovo metodologicky propracované doprovázení je zaměřeno na neuralgické momenty, s nimiž je třeba se vyrovnat, a šíře jeho záběru je vysoce komplexní, což je patrné z postupu u modlitby pěti klíčů. Podobný styl doprovázení uplatňuje rovněž u metodiky dopomáhání k odpuštění, díky čemuž je jeho metodika doprovázení mnohem více deterministická než metodika K. Lachmanové. Každý z jeho šesti kroků je detailně specifikován s ohledem na zkušenost přímluvce, chválu během modlitby za odpouštění, přítomnost Ježíše Krista a víru v něho, uvolnění moci Boží během ukřižování, pomocí Ježíše nahlas odpustit, a nakonec poděkovat Bohu s vděčností. Podobně i v jeho metodice doprovázení k odpuštění sám sobě je možné rozpoznat silné autoritativní tóny, které jsou patrné jen u N. Lozana.

Závěr

Tato bakalářská práce si vytýčila za cíl popsat, charakterizovat a vzájemně srovnat rysy přímluvné modlitby, příčiny projevů neodpuštění a pomoc k odpuštění doprovázením podle dvou autorů, a to Kateřiny Lachmanové a Neala Lozana. K dosažení cíle se využívala kompilační metoda s popisnými, charakterizačními a komparačními postupy.

První kapitola v pojetí K. Lachmanové ukázala preferenci komunitního přístupu a antropologického pohledu na problematiku. Akcenty v rysech přímluvné modlitby jsou podřízeny logice „communia“ jakožto principu, jímž se podchycují uváděné projevy křesťanské sounáležitosti v kontextu s proměňující silou eucharistie, a to v celé šíři její epikleziálně-anamnetické působnosti, zahrnující konsekrační moc k budování církve jako společenství i znovuzrození se na křestní identitu Božích dětí, v níž se zračí důstojnost, kterou nám Bůh daroval.

Druhá kapitola v Lozanově autoritativním pojetí přímluvné modlitby dekodovala křestní strukturu jakožto princip pro znovuzrození a obnovení křesťanské identity. Projevy neodpuštění a jejich příčiny popisuje se zřetelem ke křestní milosti, a to zvláště k oblasti ctností. Pro pomoc k odpuštění předkládá propracovanou Lozanovu metodiku šesti kroků, integrující celostní přístup k člověku jakožto bytosti tělesné i duchovní.

Třetí kapitola ukazuje, že antropologické vnímání K. Lachmanové dokumentují rysy její koncepce přímluvné modlitby i výčet příčin neodpuštění, bezprostředně souvisejících s lidskými dispozicemi jako je predispozice neodpouštět, lidsky nahlížený spravedlivý hněv, smysl pro spravedlnost, licoměrnost a lidský egoismus. Ve srovnání s tímto vnímáním pak mnohem zřetelněji vynikne, že Lozanova teologická profilace vnímání významnou měrou určuje jeho koncepci přímluvné modlitby i reflexi příčin neodpuštění nad platformou ctností a neřestí, což dokumentuje jím uváděný nedostatek víry, lásky a spravedlnosti, respektive pýcha a hněv. Specifický akcent na duchové příčiny blokující odpuštění – a to jak v oblasti lidského ducha, jehož mohutnostmi jsou intelekt a vůle, tak i v působnosti zlých duchů – spolu s uvážlivě profilovanou metodikou přímluvné modlitby kodifikuje pro praxi doprovázení nezbytnost uplatňovat celostní přístup ke službě člověku, v němž jsou náležitě zohledněny duchovní, duševní i somatické vlivy.

Celkové zhodnocení zmíněných skutečností nás opravňuje konstatovat, že v přístupech K. Lachmanové i N. Lozana se projevuje evidentní paralelnost

podstatných prvků přímluvné modlitby a že používané realizační formy této modlitby i způsobů dopomáhání k odpuštění doprovázením – byť na první pohled tak odlišné – jsou do značné míry komplementární. Dosažené výsledky a zjištění potvrzují, že se podařilo cíl bakalářské práce naplnit.

Hlubší analýzou pohledu K. Lachmanové a N. Lozana by se shromáždil další materiál, který by, dle našeho soudu, skutečnosti uvedené v této práci potvrdil, ještě více prohloubil jejich pochopení a zasadil je do širších souvislostí církevní praxe přímluvné modlitby. Takovéto rozšíření řešení problematiky však už přesahuje rámec této bakalářské práce, a proto je ponecháváme na případném dalším zkoumání v budoucnu.

Tvůrčím přínosem této bakalářské práce jsou zvláště hodnotící charakteristiky zkoumaných rysů přímluvné modlitby, příčin projevů neodpuštění a pomoci k odpuštění doprovázením. Práce může být využita jako studijní materiál k formaci a dalšímu vzdělávání lidí angažovaných ve službě přímluvnou modlitbou a službě doprovázení, dopomáhající k odpuštění. Jelikož sám jsem do těchto služeb zapojen, jsou pro mne poznatky získané při sepisování této práce i dosažené výsledky cenným obohacením v mé průpravě ke zmíněným službám.

Anotace

Příjmení a jméno: PUSTOWKA, Petr

Instituce: Katedra pastorální a spirituální teologie CMTF UP v Olomouci

Název bakalářské práce: *Neodpuštění jako blokační faktor přímluvné modlitby v pojetí Kateřiny Lachmanové a Neala Lozana*

Vedoucí: PhDr. ThLic. Ing. Jaroslav Filka

Počet stran: 63

Počet příloh: 0

Počet titulů bibliografie: 34

Klíčová slova: katolická teologie
přímluvná modlitba
neodpuštění
blokační faktory odpuštění
Kateřina Lachmanová
Neal Lozano

Bakalářská práce zpřístupňuje kriticky přehlédnutá fakta o neodpuštění jako blokačním faktoru přímluvné modlitby v pojetí Kateřiny Lachmanové a Neala Lozana. Popisuje, charakterizuje a vzájemně srovnává rysy jejich pojetí přímluvné modlitby, příčiny projevů neodpuštění a pomoc k odpuštění poskytovanou doprovázením. Prokazuje paralelnost podstatných prvků přímluvné modlitby, komplementaritu antropologického a teologálního vnímání příčin neodpuštění a dopomáhání k odpuštění doprovázením ukazuje jako nástroj pro odblokování přímluvné modlitby.

Resumé

PUSTOWKA, Petr. *Neodpuštění jako blokační faktor přímluvné modlitby v pojetí Kateřiny Lachmanové a Neala Lozana*

Bakalářská práce

Cílem bakalářské práce bylo popsat, charakterizovat a vzájemně srovnat rysy přímluvné modlitby, příčiny projevů neodpuštění a nakonec pomoc k odpuštění doprovázením podle autorů Kateřiny Lachmanové a Neala Lozana.

Práce je rozčleněna do tří kapitol. První kapitola ukázala rysy přímluvné modlitby, blokující projevy neodpuštění a pomoc poskytovanou během doprovázení u Kateřiny Lachmanové. Hlavními rysy její koncepce přímluvné modlitby je důraz na skutečnost, že Ježíš je dokonalý přímluvce, přímluvce prostředník mezi Bohem a člověkem a přinesení nemocného před Ježíše. Největší pozornost se věnuje blokačním faktorům odpuštění z antropologického hlediska, a to především tzv. spravedlivému hněvu a smyslu pro spravedlnost, k nim se pak přidružuje nezáměr o odpuštění, licoměrnost, zdání neodpuštělnosti a špatné návyky, kvůli nimž mnoho lidí žije v neodpuštění.

Druhá kapitola ukázala rysy přímluvné modlitby, blokující projevy neodpuštění a pomoc poskytovanou během doprovázení u Neala Lozana. Dominantními rysy jeho koncepce přímluvné modlitby je důraz na osvobození a nezbytnost přijetí Božího požehnání. Příčiny projevů neodpuštění Lozano strukturuje v korespondenci s teologickou platformou cností a neřestí a s neodmyslitelným přesahem do oblasti blokujících vlivů zlých duchů. Lozanova metodika doprovázení k odpuštění je sérií šesti návazných kroků, osvědčených v praxi.

Třetí kapitola srovnáním pojetí přímluvné modlitby u K. Lachmanové a N. Lozana prokazuje paralelnost podstatných prvků přímluvné modlitby a komplementaritu jejích realizačních forem. Potvrzuje se v ní, že v příčinách neodpuštění se promítají duchovní, duševní i somatické vlivy, a tudíž v přímluvné modlitbě je nutné uplatňovat celostní přístup ke službě člověku, včetně pomoci poskytované doprovázením.

Summary

PUSTOWKA, Petr. *Unforgiveness as a blocking factor of intercessory prayer in the conception of Kateřina Lachmanová and Neal Lozano*

The bachelor's thesis deals with critically overlooked facts about unforgiveness as a blocking factor in intercessory prayer as conceived by Katerina Lachmanova and Neal Lozano and makes them available to wider audiences. It describes, characterizes, and compares the features of their respective conceptions of intercessory prayer, the causes of manifestations of unforgiveness, and the assistance to forgiveness provided by accompaniment. It demonstrates the parallelism of the essential elements of intercessory prayer, the complementarity of anthropological and theological perceptions of the causes of unforgiveness, and shows the aid to forgiveness by accompaniment as a tool for unblocking of intercessory prayer.

Bibliografie

- II. Vatikánský koncil. *Dokumenty Druhého vatikánského koncilu*. 1. vyd. Přel. Oto Mádr aj. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2002. ISBN 80-7192-467-9.
- ANGE, Daniel. *Pramen radosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2012. 211 s. ISBN 978-80-7195-588-7.
- AUGUSTINUS AURELIUS. *Vyznání*. Praha: Kalich, 2006. 565 s. ISBN 80-8017-027-1.
- BARÁTOVÁ, Veronika. *Boží vůle: bludiště, nebo cesta?* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2017. 111 s. ISBN 978-80-7195-993-9.
- BARÁTOVÁ, Veronika. *Velká malá Terezie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2013. 96 s. ISBN 978-80-7195-711-9.
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)*. 3. podstatně dopln. a přepr. vydání. Vydala Česká katolická charita, 1987.
- CANTALAMESSA, Raniero a Maria Aldo VALLI. *Můj život ve službě slova*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2015. 135 s. ISBN 978-80-7195-849-9.
- CANTALAMESSA, Raniero. *Biblické inspirace*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2011. 111 s. ISBN 978-80-7195-516-0.
- DE MEESTER, Conrad. *Nebe v mé duši: Exercicie s Alžbětou od Trojice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2014. 144 s. ISBN 978-80-7195-674-7.
- EGGER, Maxime. *Spiritualita starce Silvána*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2012. 83 s. ISBN 978-80-7195-547-4.
- EL-MESKIN, Matta. *Rady k modlitbě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2014. 76 s. ISBN 978-80-7195-696-9.
- EL-MESKIN, Matta. *Starý a nový člověk v nás*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2015. 136 s. ISBN 978-80-7195-774-4.
- ESTRATE, Pierre. *Miriam – malá Arabka*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2015. 326 s. ISBN 978-80-7195-735-5.
- FLORENSKIJ, Pavel. *Sůl země*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2015. 112 s. ISBN 978-80-7195-750-8.
- JOHN, Cyril. *Pozvání k přímluvné modlitbě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2013. 110 s. ISBN 978-80-7195-521-4.
- Katechismus katolické církve*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2002. 793 s. Přel. z: Catéchisme de l'Église catholique. ISBN 80-7192-473-3.
- KOWALSKÁ, Faustyna. *Deníček Boží milosrdenství v mé duši*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2008. 677 s. ISBN 978-80-7195-269-5.

- LACHMANOVÁ, Kateřina. *Dvojitá tvář lenosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2013. 128 s. ISBN 978-80-7195-718-8.
- LACHMANOVÁ, Kateřina. *Kotva naděje*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2009. 72 s. ISBN 978-80-7195-195-7.
- LACHMANOVÁ, Kateřina. *O milosrdenství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2009. 88 s. ISBN 978-80-7195-255-8.
- LACHMANOVÁ, Kateřina. *Síla přímluvné modlitby*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2007. 125 s. ISBN 978-80-7195-174-2.
- LACHMANOVÁ, Kateřina. *Vězení s klíčem uvnitř*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2018. 152 s. ISBN 978-80-7195-594-8.
- LIAGRE, Louis. *Duchovní cvičení se svatou Terezií z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2000. 97 s. ISBN 80-7192-487-3.
- LOZANO Neal a Matthew LOZANO. *Otcovo srdce*. Praha: Doron, 2020. 276 s. ISBN 978-80-7297-210-4.
- LOZANO, Neal. *Pět klíčů modlitby za osvobození*. Praha: Karmelitánské nakl., 2019. 248 s. ISBN 978-80-7566-044-2.
- MACNUTT, Francis. *Služba osvobozování od zlých duchů*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2009. 327 s. ISBN 978-80-7195-260-2.
- MCKENNA, Briega. *Zázraky se opravdu dějí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2016. 129 s. ISBN 978-80-7195-864-2.
- PHILIPPE, Jacques. *Vnitřní svoboda*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2004. 129 s. ISBN 978-80-7192-807-2.
- SOLDAVINI, Tiziano. *Síla lži*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2012. 117 s. ISBN 978-80-7195-545-0.
- TEREZIE OD JEŽÍŠE. *Nad velepisní a jiné spisy*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2003. 154 s. ISBN 80-7192-723-6.
- TEREZIE Z LISIEUX. *Příběh jedné duše*. Praha: Karmelitánské nakl., 2016. 356 s. ISBN 978-80-7195-642-6.
- TOMÁŠ AKVINSKÝ. *Theologická summa*. Olomouc: Krystal, 1938.
- VELLA, Elias. *Uzdrav mě, Pane*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2011. 110 s. ISBN 978-80-7195-521-4.
- VOPŘADA, David. *Svatý Ambrož a tajemství Krista*. Praha: Krystal OP, 2015. 224 s. ISBN 978-80-87183-73-1.

Seznam zkratk a šifer

Zkratky kolekcí a pramenů

GS	Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě <i>Gaudium et spes</i>
LG	Věřoučná konstituce o církvi <i>Lumen gentium</i>

Ostatní zkratky

KKC	Katechismus katolické církve
-----	------------------------------

Zkratky biblických knih převzaty z českého ekumenického překladu Písma svatého. (Praha: Česká katolická charita, 1987).